

RAČUNOVODSTVO DUGOTRAJNE IMOVINE NA PRIMJERU JP ELEKTROPRIVREDA HZ HB d.d. MOSTAR

Galić, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:048972>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2023-11-30**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

DIPLOMSKI RAD

**RAČUNOVODSTVO DUGOTRAJNE IMOVINE
NA PRIMJERU JP ELEKTROPRIVREDA HZ HB
d.d. MOSTAR**

Mentor:

prof. dr. sc. Ivica Pervan

Student:

Ana Galić, univ.bacc.oec.

Split, rujan, 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD	4
1.1 Problem istraživanja	4
1.2 Predmet istraživanja	4
1.3 Cilj istraživanja	5
1.4 Metode istraživanja	5
1.5 Doprinos istraživanja.....	6
1.6 Struktura diplomskog rada	6
2. FINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE PREMA MSFI	8
2.1. Primjena MSFI- ja	9
3. ZAKONODAVNI OKVIR ZA MJERENJE I IZVJEŠTAVANJE DUGOTRAJNE IMOVINE.....	11
3.1 Međunarodni računovodstveni standard 16 – Nekretnine, postrojenja i oprema.....	11
3.1.1 Mjerenje i početno priznavanje	11
3.1.2 Mjerenje nakon početnog priznavanja	13
3.1.3 Amortizacija	15
3.2 Međunarodni računovodstveni standard 40 - Ulaganja u nekretnine.....	16
3.2.1 Mjerenje i početno priznavanje	17
3.2.2 Mjerenje nakon početnog priznavanja	18
3.3 Međunarodni računovodstveni standard 38 - Nematerijalna imovina	20
3.3.1 Mjerenje i početno priznavanje	21
3.3.2 Mjerenje nakon početnog priznavanja	23
3.4 Međunarodni računovodstveni standard 28 - Ulaganja u pridružene subjekte	24
3.4.1 Metoda udjela	24
3.5 Međunarodni računovodstveni standard 39 - Financijski instrumenti	26
3.5.1 Mjerenje i priznavanje.....	27
4. RAČUNOVODSTVENO MJERENJE I VREDNOVANJE DUGOTRAJNE IMOVINE	
PODUZEĆA JP „ELEKTROPRIVREDA HZ HB“ d.d. MOSTAR	29
4.1 Općenito o poduzeću JP „Elektroprivreda HZ HB“ d.d. Mostar	29
4.2. Postupak vrednovanja dugotrajne imovine u poduzeću	30
4.2.1. Metoda troška	30
4.2.2. Metoda revalorizacije	33
4.2.3. Rezultati poslovanja primjenom metode revalorizacije i primjenom metode troška	37
4.3. Utjecaj promjene metode vrednovanja na pojedine stavke financijskih izvještaja.....	38
5. USPOREDBA FINANCIJSKIH POKAZATELJA PODUZEĆA JP „ELEKTROPRIVREDA HZ HB“ d.d. MOSTAR.....	40
5.1 Klasifikacija financijskih pokazatelja	40
5.2. Pokazatelji likvidnosti	43
5.3. Pokazatelji zaduženosti	46
5.4. Pokazatelji aktivnosti	48
5.5. Pokazatelji ekonomičnosti.....	50
5.6. Pokazatelji profitabilnosti.....	52
6. ZAKLJUČAK	55

LITERATURA.....	57
POPIS TABLICA.....	58
SAŽETAK.....	59
SUMMARY	60

1.UVOD

1.1 Problem istraživanja

Da bi se razmatralo poslovanje nekog poduzeća potrebna je odgovarajuća informacijska podloga. Te informacije uglavnom nastaju u računovodstvu te su zapisane u financijskim izvještajima. S obzirom da promatrano poduzeće prema kriterijima spada u velika poduzeća, obvezno je svoje financijske izvještaje voditi po Međunarodnim računovodstvenim standardima. Naime, oni sadrže zahtjeve priznavanja, mjerenja, prezentiranja i objavljivanja koji se bave transakcijama i događajima važnim za financijske izvještaje opće namjene.

Svako poduzeće mora koristiti imovinu da bi se moglo baviti svojom djelatnošću, odnosno da bi moglo poslovati. Imovina koju poduzeće posjeduje i koju koristi za poslovanje je različitih oblika i vrsta te različitog vijeka trajanja, pa je stoga nužno da se sva ta imovina evidentira u financijskim izvještajima. Međutim, dugotrajna imovina poduzeća se tijekom vremena amortizira, odnosno gubi na svojoj vrijednosti, što značajno utječe na iskazivanje poslovnih rezultata poduzeća. Na objavljene rezultate poslovanja također utječe i određivanje predstavlja li neki izdatak imovinu ili rashod. Pritom je važno odrediti kriterije priznavanja dugotrajne imovine u računovodstvu, odnosno u financijskim izvještajima nakon početnog priznavanja.

Ponovnom procjenom dugotrajne materijalne imovine nakon početnog priznavanja mijenja se knjigovodstvena vrijednost te imovine u bilanci. Također se mijenjaju i ostale pozicije u financijskim izvještajima, odnosno kapital u bilanci, te amortizacijski trošak i dobit u računu dobiti i gubitka, a posljedično i pokazatelji uspješnosti poduzeća. Upravo kroz korištenje amortizacije i određenih modela vrednovanja, pojedina poduzeća nerealno iskazuju vrijednost imovine kako bi se prikazali što uspješnijim. Time nastoje privući ulagače ili pak smanjiti poreznu obvezu prikazujući rashode većima nego što zapravo jesu.

1.2 Predmet istraživanja

Iz uočenog problema proizlazi i predmet istraživanja. U radu će se teorijski obraditi pitanje računovodstva dugotrajne imovine te, na temelju stvarnih podataka iz poduzeća, empirijski istražiti te analizirati način vrednovanja i mjerenja dugotrajne imovine u poduzeću JP

„Elektroprivreda HZ HB“ d.d. Mostar. Također će se prikazati razlike u iskazivanju vrijednosti dugotrajne imovine u slučaju kada se koristi alternativna metoda vrednovanja i mjerenja dugotrajne imovine, te će se kroz pokazatelje uspješnosti prikazati utjecaj odabira metode vrednovanja na ukupnu uspješnost poduzeća.

1.3 Cilj istraživanja

Istraživanje se provodi kako bi se prikazalo stvarno stanje dugotrajne imovine u poduzeću, odnosno kako se ta imovina vrednuje, amortizira, te kako se nad njom provodi revalorizacija. Također, cilj je prikazati stanje dugotrajne imovine ukoliko bi se koristile alternativne metode vrednovanja i mjerenja dugotrajne imovine, te preko pokazatelja uspješnosti prikazati kolika je razlika ukupne uspješnosti poduzeća ovisno o tome koja metoda se koristi.

1.4 Metode istraživanja

Sukladno potrebama pojedinih dijelova diplomskog rada, pri izradi će se koristiti sljedeće metode istraživanja:

- Induktivna metoda – do zaključka o općem sudu dolazi se na temelju posebnih ili pojedinačnih činjenica, odnosno temelji se na postupku zaključivanja od pojedinačnog prema općem,
- Deduktivna metoda – iz općih postavki dolazi se do novih konkretnih pojedinačnih zaključaka, iz jedne ili više tvrdnji izvodi se neka nova tvrdnja koja proizlazi iz prethodnih tvrdnji,
- Metoda analize – raščlanjivanje složenih pojmova, sudova i zaključaka na njihove jednostavnije sastavne dijelove te izučavanje svakog dijela za sebe i u odnosu na druge dijelove,
- Metoda sinteze – postupak znanstvenog istraživanja i objašnjavanja putem spajanja jednostavnih i manjih postupaka u složenije,
- Metoda deskripcije - postupak opisivanja i pojašnjenja uočenih važnijih obilježja i postupaka,

- Metoda dokazivanja – temeljem ranije utvrđenih istinitih stavova i na temelju znanstvenih činjenica utvrđuje se istinitost pojedinih stavova,
- Metoda kompilacije – postupak preuzimanja tuđih rezultata znanstveno – istraživačkog rada, opažanja, stavova, zaključaka i spoznaja.

1.5 Doprinos istraživanja

Doprinos istraživanja se ogleda u boljem shvaćanju problematike vrednovanja i mjerenja dugotrajne imovine, te shvaćanju razlika između različitih metoda. Svaka metoda različito utječe na knjigovodstvenu vrijednost imovine u bilanci što značajno utječe na objavljene rezultate poslovanja.

Istraživanje će pokazati koju metodu vrednovanja i mjerenja dugotrajne imovine koristi poduzeće te prikazuje li ta metoda najrealnije stanje imovine poduzeća, a time i rezultate poslovanja. Također će se istražiti i razlike u iskazivanju vrijednosti dugotrajne imovine pri korištenju različitih metoda i njihov utjecaj na pokazatelje uspješnosti. Istraživanje bi trebalo pomoći poduzeću kako bi odredili metodu koja je najprihvatljivija za buduće poslovanje.

1.6 Struktura diplomskog rada

Ovaj rad će se sastojati od šest cjelina kroz koje će se obraditi teorijski i empirijski dio istraživanja na temelju kojeg će se donijeti zaključak. U uvodnom poglavlju definirani su problem, predmet, cilj, metode i doprinos istraživanja te sadržaj diplomskog rada.

Drugo poglavlje se odnosi na razvoj i primjenu Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja. U trećem dijelu opisuje se zakonodavni okvir za mjerenje i izvještavanje dugotrajne imovine koji se sastoji od pet Međunarodnih računovodstvenih standarda.

U četvrtom dijelu će biti prikazani opći podaci o poduzeću JP „Elektroprivreda HZ HB“ d.d. Mostar. Također će biti prikazan i postupak računovodstvenog mjerenja i vrednovanja dugotrajne imovine u spomenutom poduzeću po metodi revalorizacije i po metodi troška te su prikazani rezultati poslovanja poduzeća ovisno o metodi vrednovanja.

U petom dijelu će se vršiti usporedba financijskih pokazatelja poduzeća sukladno navedenim metodama mjerenja i vrednovanja dugotrajne imovine.

U šestom dijelu će biti zaključak u kojem će se prezentirati temeljni rezultati teorijskog i empirijskog istraživanja. Na kraju diplomskog rada prikazati će se korištena literatura, detaljan pregled slika i tablica te sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku koji će ukratko opisati predmet istraživanja te doprinose istog.

2. FINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE PREMA MSFI

U povijesti su države imale svoje računovodstvene standarde i pravila, no zbog procesa globalizacije, računovodstvena profesija se mijenja u posljednjih desetak godina. Naime, sve veća liberalizacija svjetske trgovine uzrokuje sve veće međunarodne tokove roba, usluga i kapitala što zahtijeva da računovodstvena informacija bude razumljiva i na međunarodnoj razini. Zato dolazi do šire uporabe seta računovodstvenih standarda – MSFI-ja koje razvija Odbor za međunarodne računovodstvene standarde IASB.

Sve veća upotreba i razvoj MSFI- a, ukazuju na transformaciju financijskog izvještavanja s multinacionalnih računovodstvenih standarda prema jedinstvenim svjetskim računovodstvenim standardima. Najčešći razlozi razvoja MSFI-ja su:¹

- ulagači i analitičari s burzi trebaju razumjeti financijske izvještaje stranih kompanija čije dionice namjeravaju kupiti
- kompanije koje listaju svoje dionice na stranim burzama moraju koristiti one standarde koje zahtijeva burza zbog usporedivosti s ostalim kompanijama
- multinacionalne kompanije moraju u skladu s propisima svake zemlje u kojoj imaju svoje podružnice koristiti propisane standarde, te tako dobivene izvještaje moraju korigirati na zajedničku osnovicu koja se u matičnoj zemlji koristi kod konsolidacije
- velike računovodstvene firme imaju puno više posla oko izrade ili revizije financijskih izvještaja kod klijenata koji imaju svoje ovisne kompanije širom svijeta.

Financijsko izvještavanje po MSFI regulira se Uredbom Europskog parlamenta (1606/2002) prema kojoj, počevši od 01. siječnja 2005. godine, trgovačka društva koja sastavljaju konsolidirane financijske izvještaje i čije dionice kotiraju na burzama trebaju sastavljati financijske izvještaje u skladu s navedenom Uredbom, uz određena izuzeća.²

Po istom principu je Zakonom o računovodstvu u Republici Hrvatskoj, propisana primjena MSFI-ja, prema kojoj su obveznice primjene veliki poduzetnici te poduzetnici čije su dionice ili vlasnički papiri uvršteni ili se obavlja priprema za njihovo uvrštavanje u organizirano

¹Pervan, I. (2014.): IASB: Harmonizacijska uloga, koncepcijski okvir, povijest i funkcioniranje IASB-a, Nastavni materijali, Ekonomski fakultet, Split

²<http://www.hanfa.hr/getfile/39377/Me%C4%91unarodni%20ra%C4%8Dunovodstveni%20standardi%20i%20Me%C4%91unarodni%20standardi%20financijskog.pdf> [21.08.2015.]

tržište vrijednosnih papira. Veliki poduzetnici su oni koji zadovoljavaju dva od sljedeća tri uvjeta:

- ukupna aktiva 130.000.000,00 kn;
- prihod 260.000.000,00 kn;
- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine veći od 250.

U velike poduzetnike, prema Zakonu o računovodstvu, spadaju i banke, štedne banke, stambene štedionice, institucije za elektronički novac, društva za osiguranje, društva za reosiguranje, leasing društva, društva za upravljanje UCITS fondovima, UCITS fondovi, alternativni investicijski fondovi, mirovinska društva koja upravljaju obveznim mirovinskim fondovima, mirovinska društva koja upravljaju dobrovoljnim mirovinskim fondovima, dobrovoljni mirovinski fondovi, obvezni mirovinski fondovi te mirovinska osiguravajuća društva, društva za dokup mirovine, faktoring-društva, investicijska društva, burze, operateri MTP-a, središnja klirinška deponitarna društva, operateri središnjeg registra, operateri sustava poravnanja i/ili namire i operateri Fonda za zaštitu ulagatelja.³ Iako MSFI-ovi nisu oblikovani za primjenu na neprofitne aktivnosti privatnog, javnog ili državnog sektora, takvi subjekti mogu ustanoviti da su im oni prikladni.

MSFI-ovi sadrže zahtjeve priznavanja, mjerenja, prezentiranja i objavljivanja koji se bave transakcijama i događajima važnim za financijske izvještaje opće namjene. Oni mogu također sadržati takve zahtjeve za transakcije i događaje koji uglavnom nastaju u određenim djelatnostima. MSFI se nazivaju i standardi bazirani na principima jer predstavljaju standarde koji su dizajnirani tako da sadrže jasno definirane principe, ali ne i do kraja striktnu smjernicu za primjenu. Po tome se i razlikuju od američkih US GAAP-ova koji imaju vrlo detaljne smjernice, što se očituje i u tome da MSFI imaju obuhvat od 3000 stranica, a US GAAP-ovi 20 000 stranica.

2.1. Primjena MSFI-ja

Primjena MSFI-ja direktno ovisi o nacionalnim računovodstvenim regulatorima, koji odlučuju kako će izgledati njihov računovodstveni sustav, jer IASB nema mogućnost zakonskog

³ Zakon o računovodstvu, NN 78/2015, čl.5.

nametanja svojih standarda pojedinoj zemlji. Tako su u zemljama EU 2003. godine postojale različite prakse što se tiče primjene MSFI, primjerice:⁴

- Njemačka je dopuštala korištenje MSFI-ja za d.d. koja listaju svoje dionice
- Francuska je dopuštala primjenu MSFI-ja ili US GAAP-ova za d.d. koja listaju svoje dionice
- Velika Britanija je koristila svoje nacionalne standarde, ali je londonska burza dopuštala primjenu MSFI-ja.

Do toga je došlo zbog nepostojanja odgovarajuće strategije za pravno reguliranje računovodstvenog izvještavanja, što se pokušalo riješiti Četvrtom i Sedmom Direktivom. Međutim, one su se odnosile na zemlje članice, a ne direktno na kompanije, pa su zemlje članice Unije u cilju uvažavanja pravnih i ekonomskih razlika, kompanijama uglavnom osiguravale niz alternativa pored Direktiva.

Dakle, Direktive nisu značajno uskladile računovodstvene sustave što je dovelo do nepostojanja prihvatljive razine usporedivosti financijskih izvještaja. To je rezultiralo manjom konkurentnosti europskih kompanija u pribavljanju kapitala na svjetskim tržištima kapitala. Zbog toga, u lipnju 2000.godine, Europska komisija usvaja dokument "Strategija financijskog izvještavanja u EU: Put naprijed", kojim predlaže primjenu MSFI-ja u konsolidiranim izvještajima za sve kompanije iz Unije, čijim se vrijednosnim papirima trguje na burzama u Uniji od siječnja 2005.godine. Članicama Unije je omogućeno da samostalno prošire primjenu MSFI-ja i na ostale kompanije i njihove zasebne financijske izvještaje.

⁴ Pervan, I. (2014.): IASB: Harmonizacijska uloga, konceptijski okvir, povijest i funkcioniranje IASB-a, Nastavni materijali, Ekonomski fakultet, Split

3. ZAKONODAVNI OKVIR ZA MJERENJE I IZVJEŠTAVANJE DUGOTRAJNE IMOVINE

3.1 Međunarodni računovodstveni standard 16 – Nekretnine, postrojenja i oprema

Ovaj Standard se treba primijeniti u računovodstvu za nekretnine, postrojenja i opremu, osim kada drugi Standard zahtijeva ili dopušta drugačiji računovodstveni postupak.⁵

Prema MRS-u 16 nekretnine, postrojenja i oprema predstavljaju materijalnu imovinu koja ispunjava dva uvjeta:

- subjekt posjeduje imovinu za korištenje u proizvodnji ili isporuci roba ili usluga, za iznajmljivanje drugima ili za administrativne svrhe, i
- od imovine se očekuje korištenje duže od jednog razdoblja.

Stoga prema definiciji nekretnina, postrojenja i opreme prema MRS 16, proizlazi da se taj Standard ne primjenjuje na svu dugotrajnu materijalnu imovinu, kao što su:

- ulaganja u nekretnine - MRS 40
- nekretnine, postrojenja i opremu koja se drže radi prodaje - MSFI 5
- biološka imovina povezana s poljoprivrednim aktivnostima - MRS 41
- priznavanje i mjerenje imovine povezane s istraživanjem i procjenom - MSFI 6.

3.1.1 Mjerenje i početno priznavanje

Nekretnine, postrojenja i oprema često obuhvaćaju velik dio imovine poduzeća, stoga određivanje predstavlja li neki izdatak imovinu ili rashod, značajno utječe na objavljene rezultate poslovanja. Neki predmet nekretnina, postrojenja i opreme treba priznati kao imovinu:⁶

- kada je vjerojatno da će buduće ekonomske koristi povezane sa sredstvom pritijecati u poduzeće i
- kada se trošak sredstva u poduzeću može pouzdano izmjeriti.

Tako primjerice, veći rezervni dijelovi i oprema u pričuvu za koje se očekuje da će ih subjekt koristiti duže od jednog razdoblja, klasificiraju se kao nekretnina, postrojenje ili oprema.

⁵ Međunarodni računovodstveni standard 16, točka 1

⁶ Međunarodni računovodstveni standard 16, točka 7

Također se smatraju kao nekretnina, postrojenje ili oprema ako se mogu koristiti uz neki predmet nekretnine, postrojenja ili opreme.

Pojedinačne predmete nekretnina, postrojenja ili opreme, koji zadovoljavaju navedene kriterije priznavanja kao imovina, treba mjeriti po njihovom trošku. On obuhvaća kupovnu cijenu s uvoznim pristojbama i nepovratnim porezom na promet te sve troškove koji se mogu izravno pripisati dovođenju sredstva u radno stanje za namjeravanu upotrebu, a svi trgovinski popusti i odbici po prispjeću se oduzimaju od kupovne cijene.

Trošak nabave pojedine nekretnine, postrojenja i opreme je jednak cijeni za plaćanje na datum priznavanja te imovine. Ukoliko je plaćanje za neki predmet nekretnine, postrojenja i opreme odgođeno preko uobičajenih kreditnih rokova, njegov trošak nabave je jednak gotovinskoj cijeni plaćanja, a razlika između tog iznosa i ukupnih plaćanja priznaje se kao rashod kamata tijekom trajanja kredita, osim ako se te kamate ne kapitaliziraju u skladu s MRS 23.

Troškovi koji se mogu izravno pripisati su primjerice:⁷

- troškovi naknada zaposlenika (kao što je definirano u MRS-u 19 – Primanja zaposlenih koji direktno proizlaze iz izgradnje ili nabave sredstva nekretnine, postrojenja i opreme),
- početni troškovi pripreme mjesta,
- početni troškovi isporuke i rukovanja,
- početni troškovi instaliranja i montaže,
- troškovi testiranja pravilnog funkcioniranja pogona, nakon odbitka neto koristi od prodaje proizvedenih jedinica tijekom dovođenja sredstva na lokaciju i u stanje spremno za upotrebu (primjerice, uzorci proizvedeni tijekom testiranja opreme), i
- naknade stručnjacima.

Dakle, troškovi nastali upotrebom ili premještanjem imovine, nisu uključeni u knjigovodstvenu vrijednost jer priznavanje troškova pojedine nekretnine, postrojenja ili opreme prestaje kada je na lokaciji i spremna za namjeravanu upotrebu. Primjer tih troškova:⁸

⁷ Pervan, I. (2014.): *MRS 16 – Nekretnine, postrojenja i oprema*, Nastavni materijali, Ekonomski fakultet, Split

⁸ Međunarodni računovodstveni standard 16, točka 20

- troškovi nastali kada je imovina osposobljeno za rad na način koji je namjeravala uprava, ali se još treba dovesti u stanje upotrebe ili radi na razini ispod punog kapaciteta,
- početni gubici u poslovanju, kao oni nastali kada potražnja za proizvodima koje proizvodi imovina raste, i
- troškovi premještanja ili reorganizacije dijela ili cijelog poslovanja subjekta.

Isto tako, administrativni i drugi opći troškovi nisu sastavni dio troška nekretnina, postrojenja i opreme, osim ako se mogu izravno pripisati nabavi imovine ili dovođenju imovine u radno stanje.

3.1.2 Mjerenje nakon početnog priznavanja

U skladu s MRS-om 16, društvo ima mogućnost izbora da procjenjivanje, odnosno naknadno mjerenje nakon početnog priznavanja osnovnih sredstava, obavlja po nabavnoj vrijednosti ili cijeni koštanja ili po fer vrijednosti.⁹ Dakle, subjekt treba odabrati ili model troška ili model revalorizacije kao svoju računovodstvenu politiku te primijeniti tu politiku na cjelokupnu skupinu nekretnina, postrojenja i opreme.

Ako je poslovni subjekt odabrao model troška, na dan bilance osnovna sredstva se iskazuju po nabavnoj vrijednosti ili cijeni koštanja umanjenoj za:

- akumuliranu amortizaciju
- akumulirane gubitke od umanjenja.

Pri korištenju metode troška ne obavlja se procjena po fer vrijednosti kao što je slučaj kod metode revalorizacije.

Međutim, kada poslovni subjekt koristi model revalorizacije, osnovna se sredstva na dan bilance iskazuju po fer vrijednosti umanjenoj za:

- kasnije akumuliranu amortizaciju
- kasnije akumulirane gubitke od umanjenja.

⁹ Negovanović, M. (2008.): *Procjena dugotrajne imovine po fer vrijednosti – da ili ne?*

Revalorizacija bi se trebala provoditi redovito kako se knjigovodstvena vrijednost ne bi značajno razlikovala od fer vrijednosti na datum izvještaja o financijskom položaju. Učestalost revaloriziranja ovisi o promjenama fer vrijednosti predmeta nekretnina, postrojenja i opreme koje se revaloriziraju, iz razloga što neki predmeti mogu pokazivati znatna i promjenjiva kretanja fer vrijednosti što zahtjeva godišnju revalorizaciju, dok je kod nekih predmeta dovoljna revalorizacija svake tri do pet godina.

Fer vrijednost zemljišta i zgrada je obično njihova tržišna vrijednost koja se utvrđuje procjenom koju redovito obavljaju kvalificirani, odnosno ovlaštteni procjenitelji. Isto tako, fer vrijednost postrojenja i opreme je najčešće njihova tržišna vrijednost. Ako ne postoji dokaz tržišne vrijednosti zbog posebne vrste postrojenja i opreme te zbog toga što se takvi predmeti rijetko prodaju, onda osim kao dio kontinuiranog poslovanja, oni se vrednuju po njihovom amortiziranom zamjenskom trošku.

Kad se revalorizira pojedina nekretnina, postrojenje i oprema, akumulirana amortizacija na datum revalorizacije tretira se na jedan od sljedećih načina:

- prepravlja se razmjerno promjeni bruto knjigovodstvene vrijednosti imovine tako da je knjigovodstvena vrijednost imovine nakon revalorizacije jednak njegovom revaloriziranom iznosu. Ova se metoda često koristi kad se imovina revalorizira pomoću indeksa na njegov amortizirajući zamjenski trošak, ili
- isključuje se na teret bruto knjigovodstvene vrijednosti imovine, a neto iznos prepravlja se do revaloriziranog iznosa sredstva. Ova se metoda često koristi za zgrade.

Iznos usklađivanja, koji se dobije prepravljanjem ili isključivanjem ispravka vrijednosti, čini dio povećanja ili smanjenja knjigovodstvenog iznosa. Kad se knjigovodstvena vrijednost imovine poveća kao rezultat revalorizacije, to povećanje će se priznati u ostalu sveobuhvatnu dobit i kumulativno iskazati u kapitalu kao revalorizacijska rezerva. Međutim, revalorizacijsko povećanje treba priznati u dobit ili gubitak do iznosa do kojeg ono poništava revalorizacijsko smanjenje vrijednosti iste imovine, koje je prethodno bilo priznato u dobiti ili gubitku.¹⁰

¹⁰ Međunarodni računovodstveni standard 16, točka 39

Kad se knjigovodstvena vrijednost imovine smanji zbog revalorizacije, to smanjenje treba priznati u dobit ili gubitak. Međutim, revalorizacijsko smanjenje treba izravno teretiti ostalu sveobuhvatnu dobit do iznosa do kojeg ovo smanjenje ne premašuje iznos koji postoji kao revalorizacijska rezerva za istu imovinu. Smanjenje koje se priznaje u ostalu sveobuhvatnu dobit umanjuje iznos kumuliran u kapitalu kao revalorizacijska rezerva.¹¹

MRS 16 ne dopušta selektivnu procjenu, odnosno kada se neki predmet nekretnine, postrojenja i opreme revalorizira, tada se trebaju revalorizirati sva osnovna sredstva u okviru iste skupine. Skupina objedinjuje sredstva slične vrste i upotrebe u poslovanju subjekta, kao što su primjerice:¹²

- zemljište,
- zemljište i zgrade,
- strojevi,
- brodovi,
- zrakoplovi,
- motorna vozila,
- namještaj i oprema, i
- uredska oprema.

Sve dok se imovina, čijom su procjenom po fer vrijednosti nastale revalorizacijske rezerve, ne otuđi (proda, daruje, rashoduje i slično), one se ne mogu iskoristiti i raspodijeliti. Kada se imovina otuđi, revalorizacijska rezerva se ukida i prenosi u zadržanu dobit. Neke rezerve se mogu realizirati i tijekom korištenja imovine. U tom slučaju iznos rezerve jednak je razlici amortizacije zasnovane na revaloriziranoj knjigovodstvenoj vrijednosti imovine i amortizacije zasnovane na izvornom trošku imovine. Prijenos revalorizacijske rezerve u zadržanu dobit se samo iskazuje u Izvještaju o promjenama kapitala, ne provodi se kroz dobit ili gubitak.

3.1.3 Amortizacija

Kod primjene metode troška, sukladno MRS-u 16, nekretnine se amortiziraju pri čemu se troškovi nabave raspoređuju u predviđenom korisnom vijeku trajanja nekretnina. Iznos

¹¹ Međunarodni računovodstveni standard 16, točka 40

¹² Međunarodni računovodstveni standard 16, točka 37

amortizacije pojedine imovine treba rasporediti sustavno tijekom njegovog vijeka trajanja kojeg treba preispitati barem jednom na kraju svake poslovne godine. Taj iznos za svako razdoblje treba priznati u dobit ili gubitak, osim ako je dio troška druge imovine i uključuje se u njenu knjigovodstvenu vrijednost. Međutim, zemljište obično ima neograničen vijek trajanja pa je stoga imovina koja se ne amortizira, uz iznimke kao što su primjerice kamenolom i odlagalište smeća. Da bi se utvrdilo podliježe li pojedina nekretnina, postrojenje ili oprema umanjenju vrijednosti, primjenjuje se MRS 36- Umanjenje imovine.

3.2 Međunarodni računovodstveni standard 40 - Ulaganja u nekretnine

Ovaj Standard se primjenjuje na priznavanje, mjerenje i objavljivanje ulaganja u nekretnine. Prema MRS-u 40, ulaganja u nekretnine podrazumijevaju nekretnine koje se drže, od strane vlasnika ili najmoprimca u financijskom najmu, radi ostvarivanja prihoda od najma ili radi porasta njezine tržišne vrijednosti ili oboje, kao što su:¹³

- zemljište koje se drži u svrhu dugoročnog porasta kapitalne vrijednosti, a ne zbog kratkoročne prodaje tijekom redovnog poslovanja;
- zemljište koje se drži za upotrebu u još neutvrđenoj budućnosti. (Ako subjekt nije odlučilo koristiti zemlju kao nekretninu koju koristi vlasnik ili u svrhu kratkoročne prodaje tijekom redovnog poslovanja, zemljište se smatra kao nekretnina namijenjena povećanju kapitalne vrijednosti);
- zgrada koju subjekt posjeduje (ili koju subjekt posjeduje prema ugovoru o financijskom najmu) i koju daje u najam prema jednom ili više ugovora o poslovnom najmu;
- zgrada koja je prazna, ali se drži s namjerom da se iznajmi prema jednom ili više ugovora o poslovnom najmu;
- nekretnina koja se gradi ili obnavlja radi buduće upotrebe kao ulaganja u nekretnine.

Prema tome, u ulaganja u nekretnine ne spadaju:

- Nekretnine koje vlasnik koristi u proizvodnji ili opskrbi dobara ili usluga i/ili u administrativne svrhe
- Nekretnine namijenjene prodaji tijekom redovnog poslovanja ili tijekom izgradnje odnosno razvoja za takvu prodaju.

¹³ Međunarodni računovodstveni standard 40, točka 8

U poslovnoj praksi postoje nekretnine koje imaju više namjena. Tako pojedine nekretnine sadrže dio namijenjen ostvarenju prihoda od najma ili povećanju kapitalne vrijednosti i dio namijenjen korištenju u proizvodnji ili administraciji. Klasifikacija takve nekretnine ovisi o mogućnostima odvojene prodaje ili odvojenog iznajmljivanja putem financijskog najma. U tom slučaju, dio zgrade namijenjen za proizvodnju ili administrativne svrhe, od strane vlasnika, potpada pod djelokrug MRS-a 16, a dio zgrade koji je dan u operativni najam se klasificira kao ulaganje u nekretnine prema MRS-u 40. Ukoliko se dijelovi zgrade ne mogu prodati ili iznajmiti odvojeno, tada je imovinu moguće klasificirati kao ulaganje u nekretnine samo ako je njezin manji dio namijenjen korištenju u proizvodnji, opskrbi dobara i/ili usluga ili za administrativne svrhe.

3.2.1 Mjerenje i početno priznavanje

Ulaganje u nekretnine priznaje se kao imovina samo i isključivo u slučaju:¹⁴

- kada je vjerojatno da će buduće ekonomske koristi povezana s ulaganjem u nekretnine pritijecati subjektu i
- trošak ulaganja u nekretnine moguće je pouzdano izmjeriti.

Troškovi ulaganja u nekretnine se evidentiraju u vrijeme kada su nastali, te oni uključuju početne troškove nastale pri stjecanju ulaganja u nekretnine i naknadno nastale troškove nadogradnje, zamjene dijela nekretnine ili popravka nekretnine. Dakle, u troškove ulaganja u nekretnine ne spadaju troškovi tekućeg održavanja nekretnine, koji se sastoje od troškova rada i potrošnog materijala, a mogu uključivati i troškove zamjene manjih dijelova koji se evidentiraju kao „potrošni materijal i zamjenski dijelovi održavanja“. Ti troškovi se priznaju u dobit ili gubitak kada nastanu.

Prema točki 20. MRS-a 40, ulaganje u nekretnine, nakon početnog priznavanja, se mjeri prema trošku nabave koji uključuje sve izravne transakcijske troškove. Trošak nabave ulaganja u nekretnine obuhvaća:

- kupovnu cijenu

¹⁴ Međunarodni računovodstveni standard 40, točka 16.

- sve povezane direktne troškove (profesionalne naknade za pravne usluge, porez na prijenos nekretnina i ostali).

Trošak nabave ne obuhvaća: ¹⁵

- početne troškove poslovanja (osim ako su potrebni za dovođenje nekretnina u stanje planirane uporabe),
- gubitke poslovanja nastale prije ulaganja u nekretnine, kao i za vrijeme dok se ne dostigne planirani kapacitet,
- iznimno velike gubitke na materijalu i drugim sredstvima koji su nastali u izgradnji ili obnovi nekretnine.

U slučaju izgradnje u vlastitoj režiji, na trošak ulaganja u nekretnine se primjenjuje MRS 16, prema kojemu se trošak sredstva koji se izgrađuje u vlastitoj režiji utvrđuje na temelju istih načela kao i kod kupljenih nekretnina, dok se na datum završetka izgradnje ili obnove može uključiti u trošak nabave.

Pri nabavi nekretnine koja se drži u najmu i klasificira kao ulaganje u nekretnine, trošak nabave se tretira prema odredbama iz MRS-a 17 koje se odnose na financijski najam. U skladu s njima, imovina se treba priznati po fer vrijednosti nekretnine ili po sadašnjoj vrijednosti minimalnih plaćanja najma, ovisno o tome koja je svota manja te se taj iznos treba priznati kao obveza.

3.2.2 Mjerenje nakon početnog priznavanja

Nakon početnog priznavanja ulaganja u nekretnine, poslovni subjekt će, kao svoju računovodstvenu politiku, izabrati ili model fer vrijednosti ili model troška te primjenjivati tu politiku na sva svoja ulaganja u nekretnine. U slučaju nekretnina koje se drže prema ugovoru o operativnom najmu, a klasificirane su kao ulaganje u nekretnine, poslovni subjekt nema mogućnost izbora, nego mora primijeniti isključivo model fer vrijednosti. Nakon odabira modela fer vrijednosti kod jednog ulaganja u nekretnine, od subjekta se zahtjeva da koristi taj model kod svih ulaganja u nekretninu. Ako nije moguće pouzdano utvrditi fer vrijednosti ulaganja u nekretninu, primjenjuje se MRS 16, odnosno model troška nabave za nekretninu

¹⁵ Cirkveni, T. (2008.): *Ulaganja u nekretnine*, Računovodstvo, revizija i financije, br 5/2008, str 30.

čija se fer vrijednost ne može procijeniti, dok se za sva ostala ulaganja u nekretninu primjenjuje model fer vrijednosti.

Fer vrijednost ulaganja u nekretnine je iznos za koji se nekretnina može razmijeniti između informiranih i nepovezanih stranaka, u transakciji koja se odvija prema tržišnim uvjetima. Dakle, fer vrijednost isključuje procijenjenu cijenu uvećanu ili umanjenu na temelju posebnih uvjeta ili okolnosti, te se određuje bez umanjena za iznos troškova transakcije koji mogu nastati prilikom prodaje ili drugog načina otuđenja. Najbolje je odražavaju trenutačne cijene na aktivnom tržištu za slične nekretnine na istoj lokaciji i u istom stanju koje podliježu sličnom ugovoru o najmu i sličnim ostalim ugovorima.¹⁶

Dobitak ili gubitak koji nastaje iz promjene fer vrijednosti ulaganja u nekretnine treba se priznati u dobiti ili gubitku u razdoblju u kojem je nastao.¹⁷ Prema tome, povećanje vrijednosti kupljene nekretnine u naknadnoj procjeni neće se priznati kao stavka kapitala tj. revalorizacijske pričuve, već kao prihod poslovne godine kad je takva procjena učinjena.¹⁸

Ako subjekt, nakon početnog priznavanja, odabere model troška, onda sva svoja ulaganja u nekretnine treba mjeriti u skladu sa zahtjevima MRS 16 koji se odnose na taj model, osim onih ulaganja koja udovoljavaju kriterijima klasifikacije kao ulaganja raspoloživa za prodaju. Naime, prema točki 75. MRS 40, subjekt koji primjenjuje model troška nabave treba utvrditi i objaviti fer vrijednost jer postoji obveza objavljivanja takve informacije.

Primjenom modela troška, nekretnine se, u skladu s MRS 16, amortiziraju pri čemu se troškovi nabave raspoređuju u procijenjenom vijeku trajanja. Međutim, može doći i do naknadnog smanjenja vrijednosti ulaganja u nekretnine zbog pada cijena nekretnina. Naime, prema MRS 36, na svaki datum bilance treba ocijeniti postoji li pokazatelj da imovina može biti umanjena. U slučaju da je nadoknadiva svota manja od knjigovodstvene, tada treba smanjiti vrijednost imovine do nadoknadive svote, priznati gubitak od smanjenja te ga evidentirati kao rashod u računu dobiti i gubitka. Također može doći i do naknadnog povećanja, odnosno revalorizacije vrijednosti ulaganja u nekretnine koje proizlazi zbog porasta cijena nekretnina.

¹⁶ Cirkveni, T. (2008.): *Ulaganja u nekretnine*, Računovodstvo, revizija i financije, br 5/2008, str 30.

¹⁷ Međunarodni računovodstveni standard 40, točka 35.

¹⁸ Cirkveni, T. (2008.): *Ulaganja u nekretnine*, Računovodstvo, revizija i financije, br 5/2008., str 30.

3.3 Međunarodni računovodstveni standard 38 - Nematerijalna imovina

Računovodstveno vrednovanje nematerijalne imovine regulira MRS 38 – Nematerijalna imovina, osim goodwilla koji rezultira iz poslovnih spajanja koji je pod nadležnošću MSFI 3 i MRS 36.¹⁹ Ako neki drugi Standard propisuje računovodstveni postupak za neku vrstu nematerijalne imovine, primjenjuje se taj Standard. Tako se MRS 38 ne primjenjuje na:²⁰

- nematerijalnu imovinu koja se drži radi prodaje u redovnom tijeku poslovanja;
- odgođenu poreznu imovinu;
- najmove koji potpadaju u djelokrug MRS 17 - Najmovi;
- imovinu koja proizlazi iz naknada zaposlenicima;
- financijsku imovinu;
- goodwill koji nastane iz poslovnih spajanja;
- odgođene troškove stjecanja i nematerijalnu imovinu koja proizlazi iz osiguravateljevih ugovornih prava iz ugovora o osiguranju;
- dugotrajnu nematerijalnu imovinu namijenjenu prodaji.

Da bi se neka stavka priznala kao nematerijalna imovina, subjekt treba pokazati da stavka udovoljava:

- definiciji nematerijalnog sredstva
- kriteriju priznavanja.

Naime, definicija nematerijalnog sredstva zahtijeva da nematerijalno sredstvo bude utvrdivo kako bi se jasno razlikovalo od goodwilla. Goodwill je imovina, priznata u sklopu poslovnog spajanja, koja predstavlja buduće ekonomske koristi od ostale imovine stečene poslovnim spajanjem koja nije pojedinačno utvrđena i odvojeno priznata. Ako je imovina stečena poslovnim spajanjem, a ne može se priznati, njena vrijednost ulazi u goodwill. Sredstvo je utvrdivo kad je:²¹

- odvojivo, to jest ako se može odvojiti ili razlučiti od subjekta i prodati, prenijeti, licencirati, iznajmiti ili razmijeniti, pojedinačno ili zajedno s pripadajućim ugovorom, sredstvom ili obvezom, ili

¹⁹ Pervan, I. (2014.): *MRS 38 – Nematerijalna imovina*, Nastavni materijali, Ekonomski fakultet, Split

²⁰ Međunarodni računovodstveni standard 38, točka 3

²¹ Međunarodni računovodstveni standard 40, točka 12

- proizlazi iz ugovornih ili drugih zakonskih prava, neovisno o tome da li se ta prava mogu prenositi ili odvojiti od subjekta ili od ostalih prava i obveza.

3.3.1 Mjerenje i početno priznavanje

Ako neka imovina koja je obuhvaćena ovim Standardom ne udovoljava definiciji nematerijalne imovine, tada se izdatak za njegovo stjecanje ili interno stvaranje, priznaje kao rashod u trenutku njegovog nastanka. Izdaci za nematerijalnu imovinu koji su prvotno priznati kao rashod, neće se kasnije priznati kao dio troška nematerijalne imovine.²²

Nematerijalna imovina treba se priznati samo ako:

- je vjerojatno da će buduće ekonomske koristi koje se mogu pripisati imovini pritjecati subjektu, i
- trošak nabave te imovine se može pouzdano utvrditi.

Nematerijalna imovina se početno mjeri po trošku. U slučaju zasebnog stjecanja, trošak nematerijalne imovine se obično može pouzdano utvrditi, osobito kada se naknada za kupnju obavi u novcu ili drugom novčanom imovinom. Pritom trošak uključuje:²³

- njegovu nabavnu cijenu, uključujući uvoznu carinu i porez na promet koji se ne vraća, nakon odbitka trgovačkih popusta i rabata te
- bilo koji izdatak koji se izravno može pripisati pripremi sredstva za namjeravanu upotrebu.

Kod odvojeno stečene nematerijalne imovine kriterij vrijednosti priznavanja se uvijek smatra ispunjenim iz razloga što cijena koju subjekt plaća odražava očekivanja o vjerojatnosti da će očekivane ekonomske koristi iz tog sredstva pritjecati u subjekt.

Ako je nematerijalna imovina stečena u poslovnom spajanju, prema MSFI 3, nabavna vrijednost te nematerijalne imovine je njezina fer vrijednost na datum stjecanja.²⁴ Najpouzdaniji način utvrđivanja fer vrijednosti su tržišne cijene s aktivnog tržišta, obično tekuća ponuđena cijena. Ako tekuće ponuđene cijene nisu raspoložive, kao osnovu za

²² Međunarodni računovodstveni standard 40, točka 71

²³ Međunarodni računovodstveni standard 40, točka 27

²⁴ Međunarodni računovodstveni standard 40, točka 33

procjenu fer vrijednosti koristi se cijena posljednje slične transakcije, uz uvjet da nema značajnih promjena ekonomskih okolnosti između datuma transakcije i datuma na koji se procjenjuje fer vrijednost sredstva. Naime, ako ne postoji aktivno tržište za pojedinu nematerijalnu imovinu, onda se razmatra ishod posljednjih transakcija za sličnu imovinu.

Pri interno dobivenoj nematerijalnoj imovini, ponekad je teško procijeniti ispunjava li ona uvjete priznavanja, i to zbog problema prilikom:²⁵

- procjene postoji li identificirana imovina koja će vjerojatno dati buduće ekonomske koristi, i
- pouzdanog određivanja troška nabave imovine.

Također se problem javlja pri razlikovanju troška koji stvara interno dobivena nematerijalna imovina i troška održavanja ili povećanja interno dobivenog goodwilla. Kako bi procijenilo udovoljava li neka interno dobivena imovina kriterijima za priznavanje, subjekt stvaranje imovine razvrstava u fazu istraživanja i fazu razvoja. Ako subjekt ne može razlikovati fazu istraživanja od faze razvoja internog projekta stvaranja nematerijalne imovine, subjekt s izdacima toga projekta postupa kao da su nastali samo u fazi istraživanja.²⁶ Naime, nematerijalna imovina u fazi istraživanja se ne priznaje, odnosno izdaci kod istraživanja se priznaju kao rashodi kada nastanu. Međutim, nematerijalna imovina nastala u fazi razvoja priznat će se kao imovina, ako i samo ako subjekt može dokazati sve navedeno:²⁷

- tehničku provedivost nematerijalne imovine koja se dovršava tako da bude raspoloživa za uporabu ili prodaju;
- namjeru dovršenja nematerijalne imovine i njene uporabe ili prodaje;
- mogućnost uporabe ili prodaje nematerijalne imovine;
- način na koji će nematerijalna imovina davati vjerojatne buduće ekonomske koristi;
- raspoloživost odgovarajućih tehničkih, financijskih i drugih izvora za završetak razvoja i korištenje ili prodaju nematerijalne imovine;
- mogućnost pouzdanog mjerenja troška koji se može pripisati nematerijalnoj imovini tijekom razvoja.

²⁵ Međunarodni računovodstveni standard 40, točka 51.

²⁶ Međunarodni računovodstveni standard 40, točka 53.

²⁷ Međunarodni računovodstveni standard 40, točka 57.

Prema točki 63. interno dobiveni zaštitni znakovi, oznake, publicirajući nazivi, popisi kupaca i drugih sličnih stvari neće se priznati kao nematerijalna imovina. Isto tako, interno dobiveni goodwill se ne smije priznati kao imovina.

3.3.2 Mjerenje nakon početnog priznavanja

Nakon početnog priznavanja, subjekt može kao svoju računovodstvenu politiku izabrati model troška ili model revalorizacije. Ako izabere model troška, nematerijalna imovina će se mjeriti po trošku umanjenom za akumuliranu amortizaciju i akumulirane gubitke od umanjenja.

Ako se ipak odluči za model revalorizacije, nematerijalna imovina će se mjeriti po revaloriziranom iznosu koji predstavlja fer vrijednost na datum revalorizacije umanjenu za kasnije akumuliranu amortizaciju i kasnije akumulirane gubitke od umanjenja. Revalorizacijski model ne dopušta revalorizaciju nematerijalne imovine koja prethodno nije bila priznata kao imovina ili početno priznavanje nematerijalne imovine u iznosu koji se razlikuje od troška nabave.²⁸

Sukladno MRS-u 38, fer vrijednost se treba odrediti prema aktivnom tržištu. Ako se fer vrijednost neke nematerijalne imovine koja se revalorizira više ne može odrediti s aktivnog tržišta, knjigovodstvena vrijednost te imovine bit će revalorizirana vrijednost na datum posljednje revalorizacije s aktivnog tržišta umanjen za kasnije akumuliranu amortizaciju i kasnije akumulirane gubitke od umanjenja.²⁹

Računovodstvo nematerijalne imovine se temelji na njezinom korisnom vijeku trajanja. Zato subjekt treba procijeniti ima li nematerijalna imovina ograničen ili neograničen vijek trajanja, te ako je ograničen treba odrediti duljinu vijeka trajanja. Nematerijalna imovina za koju ne može predvidjeti rok do kojeg će moći stvarati neto novčane priljeve, subjekt treba tretirati kao imovinu s neograničenim vijekom trajanja te se ona ne amortizira.

²⁸ Međunarodni računovodstveni standard 40, točka 76.

²⁹ Međunarodni računovodstveni standard 40, točka 82.

3.4 Međunarodni računovodstveni standard 28 - Ulaganja u pridružene subjekte

Ovaj Standard se primjenjuje pri priznavanju i mjerenju ulaganja u pridružene subjekte. Međutim, ne primjenjuje se na pridružene subjekte u vlasništvu:

- organizacija zajedničkih pothvata ili
- otvorenih fondova, uzajamnih fondova i sličnih subjekata uključujući investicijama povezane osiguravajuće fondove koji su kod početnog priznavanja klasificirani kao po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak ili kao imovina koja se drži radi trgovanja i obračunati u skladu s MRS-om 39 - Financijski instrumenti: priznavanje i mjerenje.³⁰

Pretpostavlja se da ulagatelj ima značajan utjecaj ako ima, izravno ili neizravno, 20% ili više glasačke moći kod subjekta koji je predmet ulaganja, osim kada je jasno pokazano da to nije slučaj. Da značajan utjecaj postoji, dokazuje se na nekoliko načina:³¹

- zastupanjem u upravnom odboru ili odgovarajućem upravljačkom tijelu subjekta koji je predmet ulaganja,
- sudjelovanjem pri donošenju politika, uključujući i sudjelovanje u odlukama o dividendi ili drugim raspodjelama,
- značajnim transakcijama između ulagatelja i subjekta koji je predmet ulaganja,
- međusobnom razmjenom rukovodnog osoblja, ili
- pribavljanjem bitnih tehničkih informacija.

3.4.1 Metoda udjela

Ulaganje u pridruženo društvo obračunava se metodom udjela od datuma na koji je postalo pridruženo društvo. Kod stjecanja ulaganja, svaka razlika između troška stjecanja i ulagačeva udjela u neto fer vrijednosti utvrdive imovine i utvrdivih obveza pridruženog društva obračunava se kako slijedi:³²

- goodwill koji se odnosi na pridruženo društvo se uključuje u knjigovodstveni iznos ulaganja i njegova amortizacija nije dopuštena

³⁰ Međunarodni računovodstveni standard 28, točka 1.

³¹ Međunarodni računovodstveni standard 28, točka 7.

³² Međunarodni računovodstveni standard 28, točka 23.

- svaki višak ulagačevog udjela u neto fer vrijednosti utvrdive imovine i utvrdivih obveza pridruženog društva iznad troška ulaganja se kod utvrđivanja ulagačevog udjela u dobiti ili gubitku pridruženog društva u razdoblju stjecanja ulaganja uključuje u prihod.

Prema metodi udjela, ulaganje u pridruženi subjekt se početno priznaje po trošku. Kako bi se priznao ulagačev udjel u profitima ili gubitcima subjekta u koje je izvršeno ulaganje nakon datuma ulaganja, knjigovodstvena vrijednost ulaganja se smanjuje ili raste. Primjena metode udjela omogućuje detaljniji pregled neto imovine i dobiti ili gubitka ulagača. Razlog tome je taj što je ulagač zainteresiran za poslovanje subjekta nad kojim ima značajan utjecaj i za povrat svog ulaganja, pa proširuje djelokrug svojih financijskih izvještaja tako da oni sadrže i njegov udio u dobitku ili gubitku pridruženog subjekta. Ulaganja u pridruženi subjekt koja se evidentiraju primjenom metode udjela trebaju se razvrstati kao dugotrajna imovina.

Metoda udjela se prestaje primjenjivati od datuma na koji ulagač prestaje imati značajan utjecaj na pridruženo društvo te od toga datuma to ulaganje obračunava prema MRS-u 39, uz uvjet da pridruženo društvo ne postane ovisno društvo ili zajednički pothvat po definicijama iz MRS-a 31. Gubitak značajnog utjecaja se javlja kada ulagač gubi moć sudjelovanja u odlukama o financijskim i poslovnim politikama subjekta u koji je izvršio ulaganje. Gubitak se može javiti primjerice kada ovisni subjekt padne pod kontrolu vlade, suda ili drugog regulatora, a isto tako se može javiti kao rezultat ugovorne odredbe. Dakle, može se pojaviti sa ili bez promjene u apsolutnoj ili relativnoj razini vlasništva.

Nakon gubitka značajnog utjecaja, ulagač svako zadržano ulaganje u bivšem pridruženom subjektu mjeri po fer vrijednosti. U dobit ili gubitak mora priznati svaku razliku između fer vrijednosti zadržanog ulaganja i svih primitaka ostvarenih otuđenjem dijela udjela u pridruženom društvu i knjigovodstvenog iznosa ulaganja na datum gubitka značajnog utjecaja.

3.5 Međunarodni računovodstveni standard 39 - Financijski instrumenti

Ovaj Standard se primjenjuje pri priznavanju i mjerenju financijske imovine, financijskih obveza i određenih ugovora o kupnji ili prodaji nefinancijske imovine.

Subjekt će priznati financijsku imovinu u svojoj bilanci samo i isključivo kada subjekt postaje jedna od ugovornih strana na koju se primjenjuju ugovorni uvjeti financijskog instrumenta. Financijska imovina se priznaje potpisom ugovora, te na datum kada je subjekt preuzeo potpunu kontrolu nad sredstvom, ta imovina ulazi u bilancu. Odmah po priznavanju imovine, poduzetnik je klasificira u jednu od četiri vrste financijske imovine:

- financijska imovina po fer vrijednosti kroz dobit i gubitak,
- financijska imovina koja se drže do dospijeca,
- zajmovi i potraživanja i
- financijska imovina koja je raspoloživa za prodaju.

Financijska imovina po fer vrijednost kroz dobit i gubitak predstavlja imovinu čija je osnovna svrha trgovanje. Spada u kratkotrajnu imovinu jer joj je cilj ostvarivanje zarade zbog kratkoročnih promjena cijena.

Financijska imovina koja se drži do dospijeca predstavlja imovinu sa fiksnim isplatama i fiksnim dospeljem, a cilj poduzeća je držati je do dospelja. U ovu skupinu najčešće spadaju obveznice koje se u pravilu definiraju kao dugoročno ulaganje.

Zajmovi i potraživanja su financijska imovina koju poduzeće stječe na financijskim tržištima odobravanjem novca, prodajom robe ili usluga dužnicima. Nisu namijenjeni prodaji u kratkom roku što bi ih tako razvrstalo u imovinu koja se drži za trgovanje.

Financijska imovina raspoloživa za prodaju je imovina koja ne spada niti u jednu od prethodno navedenih skupina, a obično obuhvaća obveznice koje se ne namjeravaju držati do dospelja, te dionice koje kotiraju na tržištima, ali i one koje ne kotiraju.

Pod nadležnost MRS-a 39 ne spadaju svi instrumenti kod vlasničkih financijskih instrumenata. Naime, pod nadležnost MRS-a 39 kod vlasničkih instrumenata spadaju samo ona ulaganja kod kojih subjekt nema značajan utjecaj, najčešće ona ulaganja kod kojih je

vlasnički udjel manji od 20%. Dakle, izbor nadležnog računovodstvenog standarda za obračun vlasničkih financijskih instrumenata ovisi o vlasničkom udjelu, tj. mogućnosti utjecaja na ulaganje.

3.5.1 Mjerenje i priznavanje

Pri početnom priznavanju, financijska imovina se mjeri po njezinoj fer vrijednosti te se uvećava za transakcijske i posredničke troškove, osim imovine po fer vrijednosti kroz dobit i gubitak kod koje transakcijski i posrednički troškovi idu na rashode razdoblja.

Nakon početnog priznavanja, subjekt će financijsku imovinu, uključujući derivative koji predstavljaju imovinu, mjeriti po fer vrijednosti, bez umanjenja za iznos transakcijskih troškova koji mogu nastati prilikom prodaje ili drugog načina otuđenja.³³

Transakcijski troškovi uključuju naknade i provizije plaćene zastupnicima, savjetnicima, brokerima i trgovcima, troškove poreza na prijenos iz carine i ostale troškove, ali ne uključuju dužničke premije, troškove financiranja te interne administrativne ili troškove držanja. Međutim, fer vrijednost se ne primjenjuje na:³⁴

- zajmove i potraživanja, koji se mjere po amortiziranom trošku, primjenom metode efektivne kamatne stope,
- ulaganja koja se drže do dospijeca, koja se mjere po amortiziranom trošku, primjenom metode efektivne kamatne stope, i
- ulaganja u vlasničke instrumente čija cijena ne kotira na aktivnom tržištu i čija se fer vrijednost ne može pouzdano izmjeriti, koji se mjere po trošku stjecanja.

Dobitak ili gubitak koji proizlazi iz promjene fer vrijednosti financijske imovine se priznaje se na sljedeći način:

- Kod financijske imovine po fer vrijednosti kroz dobit i gubitak se priznaje u dobit ili gubitak.
- Kod financijske imovine raspoložive za prodaju se priznaje u sklopu ostale sveobuhvatne dobiti. Međutim to ne vrijedi za gubitke od umanjenja, te pozitivne i negativne tečajne razlike kod monetarnih stavki, koji idu u dobit i gubitak.

³³ Pervan, I. (2014.): *Financijska imovina: Priznavanje i mjerenje prema MRS-u 39*, Nastavni materijali, Ekonomski fakultet, Split

³⁴ Pervan, I. (2014.): *Financijska imovina: Priznavanje i mjerenje prema MRS-u 39*, Nastavni materijali, Ekonomski fakultet, Split

- Kod financijske imovine koja se vodi po amortiziranom trošku priznaje se u dobit ili gubitak, ako se financijska imovina ili financijska obveza prestala priznavati ili je njezina vrijednost umanjena kroz proces amortizacije.

Prestanak priznavanja financijske imovine će se dogoditi ako:³⁵

- ugovorna prava na novčane tokove od financijske imovine isteknu, ili
- subjekt prenese financijsku imovinu i prijenos udovoljava zahtjevima prestanka priznavanja.

Prilikom prestanka priznavanja financijske imovine u cijelosti, razlika između knjigovodstvene vrijednosti i zbroja primljene naknade i svih kumulativnih dobitaka ili gubitaka koji su priznati direktno u kapital, priznaje se u dobit ili gubitak.

³⁵ Pervan, I. (2014.): *Financijska imovina: Priznavanje i mjerenje prema MRS-u 39*, Nastavni materijali, Ekonomski fakultet, Split

4. RAČUNOVODSTVENO MJERENJE I VREDNOVANJE DUGOTRAJNE IMOVINE PODUZEĆA JP „ELEKTROPRIVREDA HZ HB“ d.d. MOSTAR

4.1 Općenito o poduzeću JP „Elektroprivreda HZ HB“ d.d. Mostar

JP Elektroprivreda HZ HB d.d. Mostar, jedno je od tri javna elektroprivredna poduzeća na području Bosne i Hercegovine koje se bavi proizvodnjom, distribucijom i opskrbom električne energije.

Društvo je formirano 28. kolovoza 1992. godine i od tada djeluje u 35 općina Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH). Funkcioniranje ovog poduzeća je teritorijalno vezano isključivo za općine s većinskim hrvatskim stanovništvom na prostoru FBiH. Teritorijalno promatrano radi se o općinama koje su ulazile u sastav Hrvatske Republike Herceg-Bosne. Na temelju dozvole za rad, izdane od strane Regulatorne komisije za električnu energiju u FBiH (FERK), ovo javno poduzeće posluje kao monopolističko na područjima navedenim u spomenutoj dozvoli. Na ostalim područjima FBiH opskrbu električnom energijom vrši „Elektroprivreda BiH“ d.d. Sarajevo, a na prostoru Republike Srpske Javno poduzeće „Elektroprivreda Republike Srpske“.

Ovo poduzeće je bilo upisano u sudski registar i registrirano kao društvo s ograničenom odgovornošću (d.o.o.), a od 28. travnja 2004. je promijenilo svoj organizacijski oblik i posluje kao dioničko društvo (d.d.). Temeljni kapital društva čini državni kapital u iznosu od 90%, a 10% čini kapital malih dioničara privatiziran u postupku kupovine dionica. Iz navedenog se može zaključiti da je Vlada Federacije Bosne i Hercegovine većinski vlasnik ovog poduzeća.

JP „Elektroprivreda HZ HB“ d.d. Mostar proizvodi električnu energiju isključivo iz hidroakumulacije i to: HE Rama, CHE Čapljina, HE Mostar, HE Jajce I i Jajce II, HE Peć Mlini i HE Mostarsko blato, za razliku od „Elektroprivrede BiH“ koja pored hidroelektrana ima i termoelektrane. Krajem 2012. godine opskrbljivala je oko 205 000 kupaca, a zapošljava oko 1 900 radnika.

Pored navedenog kontinuiranog napajanja kupaca, ovo poduzeće vrši izgradnju energetske objekata, vodi računa o smanjenju gubitaka i izgradnji novih energetske izvora, odnosno

vjetroelektrana. U posljednje vrijeme je napravljen veliki iskorak u modernizaciji i unapređenju poslovanja primjenom sustava daljinskog očitavanja električnih brojila što će bitno utjecati na smanjenje gubitaka i troškova poslovanja ovog poduzeća.

Obračuni koje poduzeće radi, najčešće se odnose na sve poslovne promjene unutar jedne kalendarske godine. Obično se po završetku poslovne godine sastavljaju dva osnovna računovodstvena izvještaja. To su:

- bilanca uspjeha, odnosno godišnji obračun ukupnog prihoda, ukupnih rashoda i ostvarenog rezultata za proteklu godinu, tj. račun dobiti i gubitka
- bilanca stanja ili imovinska bilanca.

Slijedom navedenog, u radu su korišteni podaci iz računa dobiti i gubitka te bilance stanja promatranog poduzeća, te su svi iznosi iskazani u konvertibilnim markama (KM). Vrijednost 1 KM = 3,8 kuna.

4.2. Postupak vrednovanja dugotrajne imovine u poduzeću

Nakon početnog priznavanja imovine, poduzeće može svojom računovodstvenom politikom odrediti kako će vrednovati dugotrajnu imovinu, korištenjem metode troška odnosno metode revalorizacije. Odabranu metodu vrednovanja imovine poduzeće treba uvrstiti u računovodstvene politike poduzeća te primjenjivati je konzistentno. U slučaju promjene računovodstvene politike koja se odnosi na naknadno vrednovanje imovine, poduzeće je dužno u skladu sa zahtjevima MRS-a 8 – Računovodstvene politike, promjene računovodstvenih procjena i pogreške, u izradi financijskih izvještaja uskladiti početna stanja svih stavki kapitala i rezervi, na koje promjena ima utjecaj, za razdoblje godine u kojoj se računovodstvena politika promijenila i druge usporedne iznose objavljene unutar financijskih izvještaja, kao da se nova računovodstvena politika oduvijek primjenjivala.

4.2.1. Metoda troška

Prema metodi troška, imovina se nakon početnog priznavanja evidentira po trošku nabave umanjenom za akumuliranu amortizaciju i gubitke od umanjenja vrijednosti, osim ako ne postoje razlozi za dodatno umanjenje vrijednosti. Dakle, ovaj model pretpostavlja da se u poslovnim knjigama imovina evidentira prema nabavnim vrijednostima na jednom računu, a

na odgovarajućem korektivnom računu ispravak vrijednosti koji se obračunava amortizacijom, odnosno procjenom vrijednosti imovine.

U slučaju da postoje razlozi za dodatno umanjenje vrijednosti, sukladno MRS-u 36 – Umanjenje imovine, na svaki datum izvještavanja društvo treba procijeniti nadoknadivi iznos imovine. Pritom je bitno uzeti u obzir jesu li se dogodile sljedeće promjene:³⁶

- tržišna vrijednost sredstava je znatno smanjena, više nego što se očekivalo, kao rezultat proteka vremena i normalne uporabe,
- znatne promjene su nastale ili će nastati u bliskoj budućnosti s negativnim učinkom na društvo u tehnološkim, tržišnim, ekonomskim ili zakonskim uvjetima u kojima posluje ili na tržištu kojem je sredstvo namijenjeno,
- tržišne kamatne stope ili druge tržišne stope povrata od ulaganja su povećane tijekom razdoblja, a ta će povećanja vjerojatno utjecati na diskontnu stopu koja se koristi u izračunavanju vrijednosti u uporabi sredstva i znatno smanjiti nadoknadivi iznos sredstva, te
- knjigovodstveni iznos neto imovine društva je viši od njegove cijene na tržištu.

Ako postoje navedeni razlozi za umanjenje vrijednosti, potrebno je provesti usklađenje na nadoknadivi iznos na način da se provede njihov djelomičan otpis. Nadoknadivi iznos se određuje kao viši iznos usporedbom:³⁷

- fer neto prodajne vrijednosti jedinice koja stvara novac, te
- vrijednosti u uporabi.

Fer vrijednost je iznos koji se može dobiti prodajom sredstva u transakciji između poznatih i spremnih kupaca, dok je vrijednost u uporabi iznos sadašnje vrijednosti budućih novčanih tijekova koji se očekuju od uporabe sredstva ili jedinice koja stvara novac. Ako je bilo koji od iznosa veći od knjigovodstvene vrijednosti imovine, imovina se ne umanjuje i nije nužno procijeniti drugi iznos.

U slučaju da dođe do umanjenja, tada se gubitak koji je proizašao iz umanjenja vrijednosti evidentira kao trošak razdoblja te predstavlja porezno priznati trošak. Nakon priznanja

³⁶ Brkanić, V.: "Hrvatski računovodstveni sustav (službeni tekstovi za Hrvatsku)", V. izdanje, RRIFplus, Zagreb, 2008., str. 636.

³⁷ Belak, V.: "Računovodstvo dugotrajne materijalne imovine prema HSFI/MSFI i novi računovodstveni postupci", Belak Excellens d.o.o., Zagreb, 2009.

gubitka od umanjenja imovine, trošak amortizacije se treba uskladiti za buduća razdoblja tako da se sustavno rasporedi promijenjena knjigovodstvena vrijednost imovine tijekom preostalog korisnog vijeka trajanja imovine. Međutim, ako je došlo do promjene u procjenama korištenim pri utvrđivanju nadoknadivog iznosa, gubitak od umanjenja koji je priznat u ranijim godinama treba ukinuti. U tom slučaju, knjigovodstvenu vrijednost imovine treba povećati do njezinog nadoknadivog iznosa te to povećanje priznati u Izvještaju o dobiti i gubitku kao prihod. Dakle, vrijednost imovine se može povećati samo do knjigovodstvenog iznosa imovine prije umanjenja, a ne do početne nabavne vrijednosti.

Promatrano poduzeće, JP „Elektroprivreda HZ HB“ d.d. Mostar, kao metodu naknadnog vrednovanja imovine koristi metodu troška te je bilanca stanja sljedeća:

Tablica 1: Bilanca stanja primjenom metode troška

STAVKE	METODA TROŠKA
1. DUGOTRAJNA IMOVINA	1.016.190.818
1.1. Nematerijalna sredstva	3.712.080
1.2. Nekretnine postrojenja i oprema	1.011.250.431
1.3. Ulaganja u nekretnine	0
1.4. Ulaganje u pridružene subjekte	0
1.5. Financijski instrumenti	1.228.307
2. KRATKOTRAJNA IMOVINA	127.877.303
2.1. Zalihe i sredstva namijenjena prodaji	7.906.238
2.2. Novac, kratkoročna potraživanja i kratk. plasmani	119.971.065
Izvanbilančna aktiva	331.195.249
UKUPNO AKTIVA	1.475.263.370
1. KAPITAL	831.963.997
1.1. Dionički kapital	736.166.001
1.2. Zakonske rezerve	10.983.548
1.3. Revalorizacijske rezerve	173.206.568
1.4. Dobit ili gubitak poslovne godine	-99.279.215
1.5. Zadržana dobit ili preneseni gubitak	10.887.095
2. DUGOROČNA REZERVIRANJA	111.609.431
3. DUGOROČNE OBVEZE	133.381.748
3.1. Dugoročni krediti	113.858.757
3.2. Odgođene porezne obveze	19.522.991
4. KRATKOROČNE OBVEZE	64.617.716
4.1. Kratkoročne financijske obveze	16.906.694
4.2. Obveze iz poslovanja	29.201.711
4.3. Obveze za plaće i ostala primanja zaposlenih	6.776.812
4.4. Druge obveze	831.274
4.5. Obveze poreze, doprinose i slična davanja	10.901.225
5. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	2.495.229
Izvanbilančna pasiva	331.195.249
UKUPNO PASIVA	1.475.263.370

Izvor: Izračun autora

U 2015. godini, vrijednost nekretnina, postrojenja i opreme je iznosila 1.011.250.431 KM. Naime, nabavna vrijednost je bila 1.481.495.019 KM dok su akumulirani gubici iznosili 470.244.588 KM. Nematerijalna imovina je imala nabavnu vrijednost od 11.519.298 KM te akumulirane gubitke od 7.807.218 KM što dovodi do knjigovodstvene vrijednosti od 3.712.080 KM. Uz nekretnine, postrojenja i opremu te nematerijalnu imovinu, dugotrajnu imovinu u promatranom poduzeću čine i financijski instrumenti s iznosom od 1.228.307 KM te time dugotrajna imovina ima vrijednost 1.016.190.818 KM. Kratkotrajna imovina ima vrijednost od 127.877.303 KM, izvanbilančna aktiva iznosi 331.195.249 KM, dok ukupna aktiva iznosi 1.475.263.370 KM.

Od ukupne vrijednosti kapitala koja iznosi 831.963.997 KM, revalorizacijske rezerve iznose 173.206.568 KM te time, pored dioničkog kapitala od 736.166.001 KM, čine najveću stavku kapitala. U kapital spadaju još i zakonske rezerve od 10.983.548 KM te zadržani dobitak od 10.887.095 KM, kao i gubitak od 99.279.215 KM s kojim je poduzeće poslovalo u 2015. godini. Dugoročne obveze, koje sadrže i odgođene porezne obveze u iznosu od 19.522.991 KM, iznose 133.381.748 KM, dok kratkoročne obveze imaju dosta manju vrijednost te iznose 64.617.716 KM. Pasivu još čine i dugoročna rezerviranja s iznosom od 111.609.431 KM, pasivna vremenska razgraničenja od 2.495.229 KM te izvanbilančna pasiva s 331.195.249 KM.

4.2.2. Metoda revalorizacije

Prema metodi revalorizacije, imovina čija se fer vrijednost može pouzdano izmjeriti, evidentira se po revaloriziranoj vrijednosti koja predstavlja fer vrijednost na datum revalorizacije umanjenu za naknadnu akumuliranu amortizaciju i naknadne akumulirane gubitke od umanjenja vrijednosti. Fer vrijednost je općenito definirana kao iznos za koji se neka imovina može razmijeniti ili obveza podmiriti između obaviještenih nepovezanih stranaka koje su voljne obaviti transakciju.³⁸ Za godišnja razdoblja od 1. siječnja 2013. godine na snazi je MSFI 13 – Mjerenje fer vrijednosti, koji društvima daje smjernice za mjerenje fer vrijednosti imovine i obveza u slučajevima kada je mjerenje fer vrijednosti metoda

³⁸Zaloker, D.: Revalorizacija dugotrajne materijalne imovine (članak), *Financije, pravo i porezi*, br 5. Zagreb (2012.)

zahtijevana od strane Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja ili je pak odabrana od strane društva.

Revalorizacija se mora provoditi dovoljno često kako bi se izbjegle značajne razlike između knjigovodstvene vrijednosti imovine i vrijednosti koja bi se odredila po fer vrijednosti na kraju izvještajnog razdoblja. Učestalost revalorizacije ovisi o promjenama u fer vrijednosti stavki imovine koje se revaloriziraju pa tako stavke imovine čija se fer vrijednost značajno mijenja potrebno je revalorizirati na godišnjoj razini. Tako česte revalorizacije s druge strane nisu potrebne za stavke imovine čija se fer vrijednost ne mijenja značajno, njih je, u skladu sa MRS-om 16, potrebno revalorizirati svakih tri do pet godina.

Metoda revalorizacije se može provoditi na dva načina:³⁹

- prvi način je da se istodobno revalorizira bruto knjigovodstveni iznos i njegova akumulirana amortizacija tako da knjigovodstveni iznos bude jednak revaloriziranom iznosu, te
- drugi način je da se akumulirana amortizacija isključi na teret bruto knjigovodstvenog iznosa, a neto iznos se prepravlja do revaloriziranog iznosa sredstva.

Iznos usklađivanja, koji se dobije prepravljanjem ili isključivanjem ispravka vrijednosti, čini dio povećanja ili smanjenja knjigovodstvene vrijednosti.

Ako se kao posljedica revalorizacije vrijednost imovine povećava, to povećanje vrijednosti provodi se u korist revalorizacijske rezerve koja je sastavni dio ukupnog kapitala društva, a izvještava se u sklopu ostale sveobuhvatne dobiti, kod obveznika MSFI-a u posebnom dijelu izvještaja, a kod obveznika HSFI-a u bilješkama. U slučaju da se povećava vrijednost dugotrajne materijalne imovine koja je prethodno smanjena, odnosno imovina za koju je već priznat gubitak od smanjenja vrijednosti imovine, revalorizacijsko se povećanje priznaje kao prihod do iznosa do koje ono poništava revalorizacijsko smanjenje vrijednosti iste imovine sukladno MRS-u 16.

U slučaju da se kao posljedica revalorizacije, vrijednost imovine smanji, priznaje se rashod od vrijednosnog usklađenja ukoliko ta imovina nije prethodno bila revalorizirana na višu svotu.

³⁹ Belak, V.: “Računovodstvo dugotrajne materijalne imovine prema HSFI/MSFI i novi računovodstveni postupci”, Belak Excellens d.o.o., Zagreb, 2009.

Ukoliko je imovina prethodno bila revalorizirana na višu svotu, ukida se svota oblikovane revalorizacijske pričuve, a revalorizacijsko smanjenje treba izravno teretiti ostalu sveobuhvatnu dobit do iznosa do kojeg to smanjenje ne premašuje iznos koji postoji kao revalorizacijska rezerva za istu imovinu u prethodnim obračunskim razdobljima. Ukoliko je svota smanjenja vrijednosti imovine veća od revalorizacijske pričuve, za svotu razlike, priznaje se rashod od smanjenja vrijednosti imovine.

Model revalorizacije kojeg poduzeća provode za naknadno vrednovanje imovine utječe na iskazivanje pozicija u financijskim izvještajima. Taj utjecaj je posebno vidljiv u bilanci i izvještaju o promjenama kapitala jer primjena modela revalorizacije imovine povećava neke stavke financijskih izvještaja, dok neke stavke smanjuje. Tako povećanje fer vrijednosti imovine, povećava aktivu odnosno poziciju imovine i unosi se u kapital, odnosno u revalorizacijske rezerve povećavajući pasivu zajedno s pozicijom odgođenih poreznih obveza. Naknadna realizacija revalorizacijskih dobitaka se prenosi u zadržanu dobit. Kod revalorizacijskog smanjenja imovine dolazi do smanjenja navedenih stavki, ukoliko je imovina koja se smanjuje, prethodno revalorizirana naviše i za koju je prethodno postojala stavka revalorizacijskih rezervi u navedenim izvještajima.

Poduzeće JP „Elektroprivreda HZ HB“ d.d. Mostar je tijekom korištenja metode revalorizacije koristilo usluge procjene nezavisnog procjenitelja Inženjerski biro d.d. iz Zagreba. Koristeći podatke iz njihove procjene dobiveni su sljedeći iznosi:

Tablica 2: Bilanca stanja primjenom metode troška i metode revalorizacije

STAVKE	METODA TROŠKA	METODA REVALORIZACIJE
1. DUGOTRAJNA IMOVINA	1.016.190.818	1.313.618.959,80
1.1. Nematerijalna sredstva	3.712.080	4.623.766,80
1.2. Nekretnine postrojenja i oprema	1.011.250.431	1.307.766.886,00
1.3. Ulaganja u nekretnine	0	0,00
1.4. Ulaganje u pridružene subjekte	0	0,00
1.5. Financijski instrumenti	1.228.307	1.228.307,00
2. KRATKOTRAJNA IMOVINA	127.877.303	127.877.303,00
2.1. Zalihe i sredstva namijenjena prodaji	7.906.238	7.906.238,00
2.2. Novac, kratkoročna potraživanja i kratk. plasmani	119.971.065	119.971.065,00
Vanbilančna aktiva	331.195.249	331.195.249,00
UKUPNO AKTIVA	1.475.263.370	1.772.691.511,80
1. KAPITAL	831.963.997	1.069.906.510,44
1.1. Dionički kapital	736.166.001	736.166.001,00
1.2. Rezerve iz dobiti	10.983.548	10.983.548,00

1.3. Revalorizacijske rezerve	173.206.568	411.149.081,44
1.4. Dobit ili gubitak poslovne godine	-99.279.215	-99.279.215,00
1.5. Zadržana dobit ili preneseni gubitak	10.887.095	10.887.095,00
2. DUGOROČNA REZERVIRANJA	111.609.431	111.609.431,00
3. DUGOROČNE OBVEZE	133.381.748	192.867.376,36
3.1. Dugoročni krediti	113.858.757	113.858.757,00
3.2. Odgođene porezne obveze	19.522.991	79.008.619
4. KRATKOROČNE OBVEZE	64.617.716	64.617.716,00
4.1. Kratkoročne financijske obveze	16.906.694	16.906.694,00
4.2. Obveze iz poslovanja	29.201.711	29.201.711,00
4.3. Obveze za plaće i ostala primanja zaposlenih	6.776.812	6.776.812,00
4.4. Druge obveze	831.274	831.274,00
4.5. Obveze poreze, doprinose i slična davanja	10.901.225	10.901.225
5. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	2.495.229	2.495.229
Vanbilančna pasiva	331.195.249	331.195.249
UKUPNO PASIVA	1.475.263.370	1.772.691.511,80

Izvor: Izračun autora

Iz tablice 2 je vidljivo da je primjenom metode revalorizacije došlo do poboljšanja imovinskog položaja društva u odnosu na primjenu metode troška. U aktivi se javlja povećanje vrijednosti dugotrajne imovine, odnosno nekretnina, postrojenja i opreme te nematerijalne imovine, dok se u pasivi povećavaju revalorizacijske rezerve i odgođene porezne obveze. Naime, društvo Inženjerski biro d.d. je procijenilo nekretnine, postrojenja i opremu poduzeća JP „Elektroprivreda HZ HB“ d.d. Mostar na fer vrijednost od 1.307.766.886,00 KM, odnosno nematerijalnu imovinu na 4.623.766,80 KM što dovodi do vrijednosti dugotrajne imovine od 1.313.618.959,80 KM. Povećanje vrijednosti dugotrajne imovine za 297.428.141,80 KM dovodi do povećanja revalorizacijskih rezervi za 237.942.513,40 KM te odgođenih poreznih obveza za 59.485.628,36 KM.

Međutim, učinak revalorizacije dovodi do lošijeg odnosa kapitala i obveza što dovodi i do većeg stupnja zaduženosti. To pokazuje da metoda revalorizacije, iako je dovela do poboljšanja imovinskog položaja društva, ima za posljedicu pogoršanje slike o uspješnosti društva u odnosu na primjenu metode troška.

4.2.3. Rezultati poslovanja primjenom metode revalorizacije i primjenom metode troška

Tablica 3: Račun dobiti i gubitka primjenom metode troška i metode revalorizacije

STAVKE	METODA TROŠKA	METODA REVALORIZACIJE
Poslovni prihodi	352.712.501,00	352.712.501,00
1. Prihodi od prodaje učinaka	349.593.635,00	349.593.635,00
2. Ostali poslovni prihodi	3.118.866,00	3.118.866,00
Financijski prihodi	895.211,00	895.211,00
Ostali prihodi	21.547.361,00	21.547.361,00
UKUPNI PRIHODI	375.155.073,00	375.155.073,00
Poslovni rashodi	313.838.303,00	322.828.148,40
1. Nabavna vrijednost prodane robe	88.848.826,00	88.848.826,00
2. Materijalni troškovi	4.362.887,00	4.362.887,00
3. Troškovi plaća	80.300.684,00	80.300.684,00
4. Troškovi proizvodnih usluga	36.276.885,00	36.276.885,00
5. Amortizacija	52.069.378,00	61.059.223,40
6. Troškovi rezerviranja	14.389.158,00	14.389.158,00
7. Nematerijalni troškovi	37.590.485,00	37.590.485,00
Financijski rashodi	8.385.832,00	8.385.832,00
Ostalo rashodi	152.210.153,00	152.210.153,00
UKUPNI RASHODI	474.434.288,00	483.424.133,40
GUBITAK RAZDOBLJA	-99.279.215,00	-108.269.060,40

Izvor: Izračun autora

Koristeći metodu troška, promatrano poduzeće posluje s gubitkom od 99.279.215 KM. Najviše prihoda ostvaruje od prodaje učinaka koji iznose čak 93,2% ukupnih prihoda, odnosno 349.593.635 KM, dok su najveće stavke rashoda nabavna vrijednost prodane robe od 88.848.826 KM te troškovi plaća od 80.300.648 KM. Trošak amortizacije iznosi 52.069.378 KM te čini 16,6% poslovnih rashoda, odnosno 10,9% ukupnih rashoda.

Metodom revalorizacije gubitak razdoblja se povećao na 108.269.060,40 KM. Na povećanje gubitka utječe povećanje troška amortizacije koji sada iznosi 61.059.223,40 KM te tako povećava i ukupne rashode na 483.424.133,40 KM dok su prihodi ostali isti, kao i primjenom metode troška, s iznosom od 375.155.073 KM. Povećanjem troška amortizacije primjenom metode revalorizacije, odnosno povećanjem ukupnih rashoda, smanjuje se bruto dobit a time i porez na dobit te neto dobit u slučaju da poduzeće posluje s dobitkom. Međutim, s obzirom da poduzeće posluje s gubitkom, nema dobiti i poreza koji bi se smanjili, odnosno dolazi samo do povećanja gubitka.

4.3. Utjecaj promjene metode vrednovanja na pojedine stavke financijskih izvještaja

Metoda revalorizacije za naknadno vrednovanje imovine utječe na iskazivanje pozicija u financijskim izvještajima. U bilanci, povećanje fer vrijednosti imovine povećava vrijednost imovine u aktivi, dok u pasivi povećava revalorizacijske rezerve i odgođene porezne obveze.

Tablica 4: Utjecaj promjene metode vrednovanja na bilancu

STAVKE	METODA TROŠKA	UTJECAJ PROMJENE	METODA REVALORIZACIJE
1. DUGOTRAJNA IMOVINA	1.016.190.818	297.428.141,80	1.313.618.959,80
Nematerijalna sredstva	3.712.080	911.686,80	4.623.766,80
Nekretnine postrojenja i oprema	1.011.250.431	296.516.455,00	1.307.766.886,00
2. KRATKOTRAJNA IMOVINA	127.877.303	-	127.877.303,00
3. IZVANBILANČNA AKTIVA	331.195.249	-	331.195.249,00
UKUPNO AKTIVA	1.475.263.370	297.428.141,80	1.772.691.511,80
1. KAPITAL	831.963.997	237.942.513,44	1.069.906.510,44
Revalorizacijske rezerve	173.206.568	237.942.513,44	411.149.081,44
2. DUGOROČNA REZERVIRANJA	111.609.431	-	111.609.431,00
3. DUGOROČNE OBVEZE	133.381.748	59.485.628,36	192.867.376,36
Odgođene porezne obveze	19.522.991	59.485.628,36	79.008.619
4. KRATKOROČNE OBVEZE	64.617.716	-	64.617.716,00
5. PASIVNA VREM. RAZGRANIČENJA	2.495.229	-	2.495.229
6. IZVANBILANČNA PASIVA	331.195.249	-	331.195.249
UKUPNO PASIVA	1.475.263.370	297.428.141,80	1.772.691.511,80

Izvor: Izračun autora

Iz tablice 4 je vidljivo da se, primjenom metode revalorizacije, nematerijalna imovina povećala za 911.686,80 KM a nekretnine postrojenja i oprema za 296.516.455 KM. Prema tome, dugotrajna imovina se povećala za 297.428.141, 80 KM te iznosi 1.313.618.959,80 KM. Kratkotrajna imovina ima istu vrijednost neovisno o primjeni metode naknadnog vrednovanja imovine, stoga je povećanje ukupne aktive jednako povećanju dugotrajne imovine, te ona iznosi 1.772.691.511,8 KM. U pasivi dolazi do povećanja kapitala, odnosno revalorizacijskih rezervi za 237.942.513,44 KM te sada iznose 411.149.081,44 KM. Također dolazi i do povećanja odgođenih poreznih obveza za 59.485.628,36 KM koje sada iznose 79.008.619 KM.

Formiranje odgođene porezne obveze nastalo provedenom revalorizacijom, ne utječe direktno na visinu iskazanog rezultata tekućeg razdoblja nego isključivo na strukturu pasive, dok se revalorizacijsko povećanje imovine izvještava se u sklopu ostale sveobuhvatne dobiti.

Tablica 5: Ostala sveobuhvatna dobit

OSTALA SVEOBUH VATNA DOBIT	
Promjene revalorizacijskih rezervi	237.942.513,44
Porez na ostalu sveobuhvatnu dobit	47.588.502,68
Neto ostala sveobuhvatna dobit	190.354.010,70

Izvor: Izračun autora

Na račun dobiti i gubitka, metoda revalorizacije utječe kroz prihode i rashode. Prihod se evidentira u računu dobiti i gubitka u slučaju revalorizacije već revalorizirane imovine i to ako se revalorizira navise imovina prethodno smanjena revalorizacijom (do iznosa prethodno priznatog rashoda od smanjenja imovine). Rashod se evidentira u slučaju revalorizacijskog smanjenja imovine koja prethodno nije revalorizirana navise. Na smanjenje neto dobiti, odnosno povećanje gubitka u računu dobiti i gubitka utječe i trošak amortizacije. Naime, nakon provedene revalorizacije, zbog povećane vrijednosti imovine veća je i osnovica za njenu amortizaciju, odnosno veći su troškovi amortizacije što povećava ukupne rashode. Povećanjem rashoda, smanjuje se bruto dobit a time i porez na dobit te neto dobit, odnosno povećava se gubitak razdoblja.

Tablica 6: Utjecaj promjene metode vrednovanja na račun dobiti i gubitka

STAVKE	METODA TROŠKA	UTJECAJ PROMJENE	METODA REVALORIZACIJE
Poslovni prihodi	352.712.501,00	-	352.712.501,00
Financijski prihodi	895.211,00	-	895.211,00
Ostali prihodi	21.547.361,00	-	21.547.361,00
UKUPNI PRIHODI	375.155.073,00	-	375.155.073,00
Poslovni rashodi	313.838.303,00	8.989.845,40	322.828.148,40
Amortizacija	52.069.378,00	8.989.845,40	61.059.223,40
Financijski rashodi	8.385.832,00	-	8.385.832,00
Ostalo rashodi	152.210.153,00	-	152.210.153,00
UKUPNI RASHODI	474.434.288,00	8.989.845,40	483.424.133,40
GUBITAK RAZDOBLJA	-99.279.215,00	8.989.845,40	-108.269.060,40

Izvor: Izračun autora

Iz priloženog je vidljivo da iako metodom revalorizacije dolazi do poboljšanja imovinsko – financijskog stanja poduzeća (povećanje vrijednosti imovine, revalorizacijskih rezervi i ukupnog kapitala), procjenom povećana vrijednost uzrokuje i veću osnovicu za amortizaciju. Veća osnovica za amortizaciju uzrokuje i veće troškove amortizacije koji u promatranom poduzeću iznose 61.059.223,40 KM. Povećanjem troškova amortizacije za 8.989.845,40 KM dolazi i do povećanja gubitka razdoblja poduzeća za isti iznos, te on iznosi po metodi revalorizacije 108.269.060,40 KM

5. USPOREDBA FINANCIJSKIH POKAZATELJA PODUZEĆA JP „ELEKTROPRIVREDA HZ HB“ d.d. MOSTAR

5.1 Klasifikacija financijskih pokazatelja

Analiza financijskih izvještaja ima značajnu ulogu u računovodstvu jer omogućava razumijevanje financijskih izvještaja, odnosno poslovanja koje je zapisano u analiziranim financijskih izvještajima. Ona stvara informacijsku podlogu za potrebe upravljanja odnosno odlučivanja. Međutim, bitno je naglasiti da informacije koje proizlaze iz te analize nisu sveobuhvatne i ne osiguravaju razmatranje cjeline poslovanja poduzeća. Analiza pruža samo financijske informacije. Temeljni instrumenti i postupci koji se koriste u analizi financijskih izvještaja su komparativni financijski izvještaji, strukturni financijski izvještaji te, najznačajniji, financijski pokazatelji.

Pokazatelj je racionalni ili odnosni broj, koji se dobije stavljanjem u odnos jedne ekonomske veličine s drugom ekonomskom veličinom. Najveći dio podataka koji se koristi za izračunavanje pokazatelja se nalazi u temeljnim financijskim izvještajima, odnosno u bilanci i računu dobiti i gubitka. Povezivanjem stavki iz bilance, računa dobiti i gubitka ili iz oba izvještaja, omogućuje se vrednovanje financijskog stanja i poslovanja tvrtke. Naime treba paziti na preduvjete ispravnosti pokazatelja jer nema smisla dovesti u vezu bilo koje dvije ekonomske veličine.

Financijski pokazatelji se, s obzirom na vremensku dimenziju, dijele u dvije skupine:

- financijski pokazatelji koji obuhvaćaju razmatranje poslovanja poduzeća unutar određenog vremenskog razmaka (najčešće je to jedna godina) i temelji se na podacima iz izvještaja o dobiti (računa dobiti i gubitka),
- financijski pokazatelji koji se odnose na točno određeni trenutak koji se podudara s trenutkom sastavljanja bilance i govore o financijskom položaju poduzeća u tom trenutku.

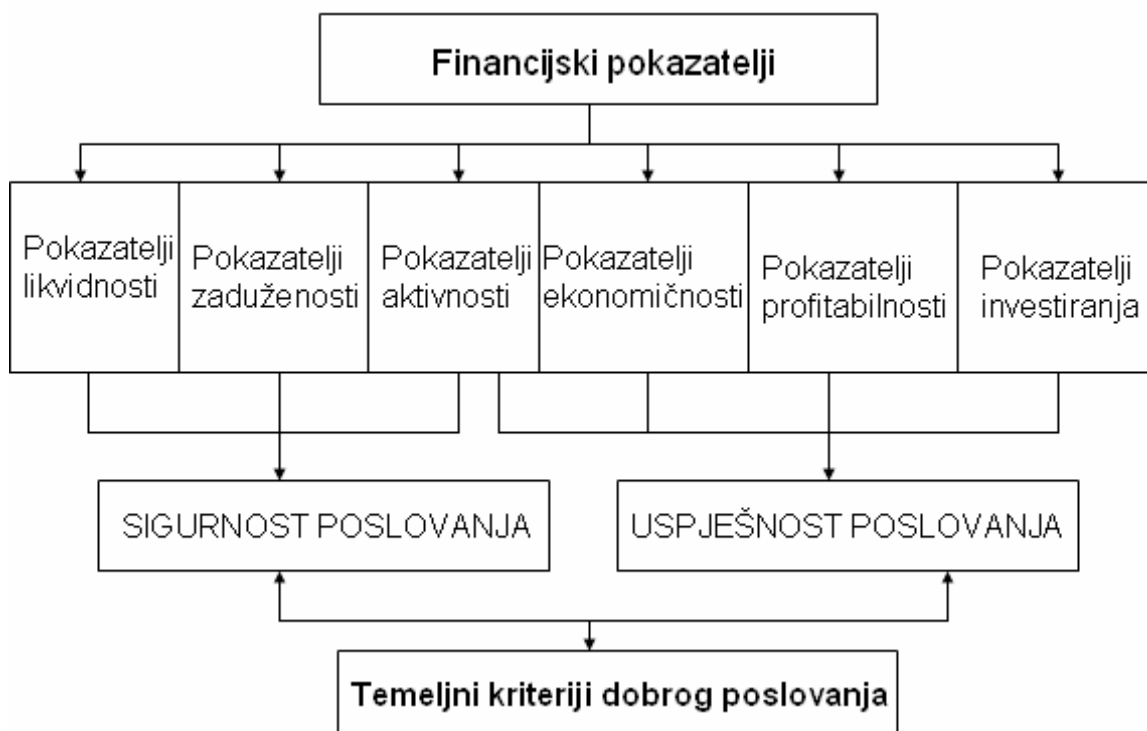
Svrha računanja financijskih pokazatelja je stvaranje informacijske podloge za donošenje određenih odluka, pa će stoga i izbor pokazatelja koji će se računati ovisiti upravo o odluci koja se treba donijeti. Naime, menadžment poduzeća zanimaju svi aspekti financijske analize jer se mora osigurati i kratkoročna i dugoročna financijska stabilnost. Također mora se osigurati i profitabilnost poduzeća kako bi se mogle namiriti sve kratkoročne i dugoročne

obveze, zatim odgovarajuće naknade vlasnicima poduzeća te odgovarajući iznos zadržane dobiti kako bi se poduzeće moglo razvijati. U skladu s tim zahtjevima, pokazatelji koji se najčešće koriste su:

- pokazatelji likvidnosti,
- pokazatelji zaduženosti,
- pokazatelji aktivnosti,
- pokazatelji ekonomičnosti,
- pokazatelji profitabilnosti, te
- pokazatelji investiranja.

Dobro upravljanje podrazumijeva da su u poslovanju zadovoljena dva kriterija:

- kriterij sigurnosti
- kriterij uspješnosti, tj. efikasnosti

Slika 1: Temeljni kriteriji dobrog poslovanja

Izvor: Žager, K.: Analiza financijskih izvještaja, Masmedia, Zagreb (2008.), 245.str

Dakle, pokazatelji likvidnosti i zaduženosti se smatraju pokazateljima sigurnosti poslovanja odnosno pokazateljima koji opisuju financijski položaj poduzeća, dok su pokazatelji ekonomičnosti, profitabilnosti i investiranja pokazatelji uspješnosti poslovanja. Suprotno

tome, pokazatelji aktivnosti mogu se smatrati i pokazateljima sigurnosti i pokazateljima uspješnosti. Naime, koeficijent obrtanja sredstava s jedne strane bitno utječe na likvidnost i financijsku stabilnost, a s druge strane direktno utječe i na rentabilnost poslovanja.⁴⁰

U slučaju kada dođe do značajnih promjena vrijednosti imovine, računovodstveni standardi zahtijevaju ili omogućuju primjenu različitih modela revalorizacije imovine na fer vrijednost. Naime, metoda revalorizacije dugotrajne materijalne imovine izaziva najviše problema i kontroverzi jer dovodi do značajnih razlika u iskazivanju pozicija u bilanci i računu dobiti i gubitka u odnosu na primjenu metode troška.

Prvo pitanje koje izaziva kontroverze je što je “pravi” poslovni rezultat nakon realizacije revalorizacijskih dobitaka.⁴¹ U tom se slučaju rashodi povećavaju za svotu realiziranog revalorizacijskog viška, dok je dobitak iskazan u računu dobiti i gubitka ili je smanjen u izvještaju o sveobuhvatnom dobitku. Realizirani revalorizacijski viškovi, koji su povećali rashode i smanjili dobitak, iskazuju se (nakon oporezivanja) u sklopu zadržanog dobitka koji se može smatrati nekom vrstom zaštite kapitala da se izbjegne pretvaranje stvarne vrijednosti imovine u dobitak koji će biti isplaćen vlasnicima. S obzirom da je taj zadržani dobitak oporezovan kao i ostali dobitak, teško je uočiti razliku među njima.

Drugo pitanje koje računovodstveni standardi ostavljaju nejasnim je moguća istodobna pojava poslovnih gubitaka i revalorizacijskih dobitaka koji se prenose u zadržanu zaradu.⁴²

Treće pitanje koje računovodstveni standardi također ostavljaju nejasnim jest treba li trošak amortizacije revalorizacijskog viška proizvodnih sredstava teretiti trošak proizvodnje zaliha ili ostale rashode.⁴³ Temeljno računovodstveno načelo opreznosti kaže da se dobitak ne bi trebao priznavati unaprijed jer postoji mogućnost da ne bude realiziran stoga bi prijenos revalorizacijskih rezervi na zadržani dobitak trebalo obaviti samo za stvarno realizirane (prodane) zalihe. Prema tome, rashode od amortizacije revalorizacijskih dobitaka bi trebalo priznavati samo u onoj mjeri u kojoj su stvarno realizirani. Iako izgleda da je jednostavnije i

⁴⁰ Žager, K. : Analiza financijskih izvještaja, Masmedia, Zagreb (2008.)

⁴¹ Belak, V.: “Pokazatelji uspješnosti nakon revalorizacije imovine”, Računovodstvo, revizija i financije, br. 10, Zagreb, 2010.

⁴² Belak, V.: “Pokazatelji uspješnosti nakon revalorizacije imovine”, Računovodstvo, revizija i financije, br. 10, Zagreb, 2010.

⁴³ Belak, V.: “Pokazatelji uspješnosti nakon revalorizacije imovine”, Računovodstvo, revizija i financije, br. 10, Zagreb, 2010.

točnije za amortizaciju revalorizacijskih dobitaka teretiti zalihe proizvodnje u onoj mjeri koja se njima može pripisati, u praksi je to izazvalo mnoge probleme. Naime, povećani trošak zaliha se nije mogao nadoknaditi što je zahtijevalo otpisivanje zaliha do neto utržive vrijednosti. Međutim to dovodi do novih nejasnih pitanja oko usklađivanja obračuna. Iz tog razloga je za praksu bolje trošak amortizacije revalorizacijskih dobitaka izračunavati posebno i teretiti ostale rashode.

Zbog razlika u iskazivanju vrijednosti imovine i njenih izvora kao i poslovnih rezultata kada revalorizacija nije provedena u odnosu na situaciju kada je revalorizacija provedena dolazi i do znatnih razlika u pokazateljima uspješnosti između tvrtki koje su primijenile model revalorizacije i onih koje to nisu učinile. Naime, kod tvrtki koje su primijenile revalorizaciju dugotrajne imovine, pokazatelji uspješnosti će biti lošiji što ih stavlja i u lošiji položaj pri različitim usporedbama. Da bi se postigla usporedivost poslovnih rezultata, potrebno je ispraviti pokazatelje uspješnosti, odnosno potrebno je ispraviti sljedeće stavke:

- amortizacija
- zalihe proizvodnje (uvjetno)
- ukupni rashodi
- dobitak prije poreza
- dobitak poslije poreza
- dugotrajna materijalna imovina
- dugoročne obveze
- zadržani dobitak
- vlasnički kapital
- zbroj aktive
- zbroj pasive.

5.2. Pokazatelji likvidnosti

Pokazatelji likvidnosti mjere sposobnost tvrtke da udovolji svojim kratkoročnim obvezama kratkotrajnom imovinom (gotovinom ili imovinom koja se može u kratkom roku konvertirati u gotovinu). Značajni su financijskim menadžerima, koji donose odluke koje su vezane za podmirivanje obveza prema dobavljačima, kreditorima i državi, kao i samim vjerovnicima jer sposobnost urednog podmirenja obveza ovisi o likvidnosti. Najčešći eksplicirani pokazatelji likvidnosti su koeficijent trenutne likvidnosti, koeficijent ubrzane likvidnosti, koeficijent

tekuće likvidnosti i koeficijent financijske stabilnosti.⁴⁴ Svi navedeni pokazatelji računaju se na temelju podataka iz bilance i to na sljedeći način:

Tablica 7: Pokazatelji likvidnosti

POKAZATELJI	BROJNIK	NAZIVNIK
Koeficijent trenutne likvidnosti	novac	kratkoročne obveze
Koeficijent tekuće likvidnosti	kratkotrajna imovina	kratkoročne obveze
Koeficijent ubrzane likvidnosti	novac + potraživanja	kratkoročne obveze
Koeficijent financijske stabilnosti	dugotrajna imovina	kapital + dugoročne obveze

Izvor: Prikaz autora

Revalorizacija dugotrajne materijalne imovine neće utjecati na standardne pokazatelje likvidnosti (koeficijent trenutne likvidnosti, koeficijent tekuće likvidnosti i koeficijent ubrzane likvidnosti), pod uvjetom da amortizacija revalorizacije proizvodnih sredstava ne tereti zalihe proizvodnje. S obzirom da u JP „Elektroprivreda HZ HB“ d.d. Mostar amortizacija revalorizacije proizvodnih sredstava ne tereti zalihe proizvodnje, revalorizacija dugotrajne materijalne imovine neće utjecati na spomenute pokazatelje. U slučaju da trošak amortizacije revalorizacije tereti zalihe proizvodnje, tada u obrascima za izračunavanje koeficijenta tekuće likvidnosti i koeficijenta trenutne likvidnosti tekuću aktivu treba umanjiti za troškove amortizacije revalorizacije sadržane u zalihama. Međutim, revalorizacija će utjecati na koeficijent financijske stabilnosti, stoga je potrebno umanjiti dugotrajnu imovinu za revalorizirani dio, a kapital i dugoročne obveze za revalorizacijske rezerve i odgođene porezne obveze. Prema tome, iznosi pokazatelja likvidnosti su sljedeći:

Tablica 8: Iznos pokazatelja likvidnosti

POKAZATELJI	METODA TROŠKA	METODA REVALORIZACIJE	RAZLIKA
Koeficijent trenutne likvidnosti	0,694	Nema utjecaja	-
Koeficijent tekuće likvidnosti	1,979	Nema utjecaja	-
Koeficijent ubrzane likvidnosti	1,857	Nema utjecaja	-
Koeficijent financijske stabilnosti	1,053	1,040	-1,23%

Izvor: Izračun autora

Koeficijent trenutne likvidnosti koristi se za procjenu može li poduzeće udovoljiti svojim kratkoročnim obvezama upotrebom novca, odnosno da trenutačno podmiri obveze. Njegova

⁴⁴ Žager, K. : Analiza financijskih izvještaja, Masmedia, Zagreb (2008.)

vrijednost bi trebala biti 1 ili veća od 1 što znači da bi poduzeće koje želi održavati normalnu likvidnost, trebalo imati brzo unovčive imovine minimalno onoliko koliko ima kratkoročnih obveza. U našem slučaju pokazatelj je niske vrijednosti te iznosi 0,694 što ukazuje da poduzeće nije u stanju podmiriti novcem svoje kratkoročne obveze.

Koeficijent tekuće likvidnosti iznosi 1,979 te se ne mijenja ovisno o metodi naknadnog vrednovanja imovine. Naime to je najbolji pojedinačni pokazatelj likvidnosti te se preporuča da bi trebao iznositi najmanje 2 (po nekima 1,5) kako tvrtka ne bi zapala u probleme nelikvidnosti. Drugačije rečeno, ako poduzeće želi održavati tekuću likvidnost na normalnoj razini i izbjeći situaciju nepravodobnog plaćanja obveza, tada na raspolaganju mora imati, u pravilu, dvostruko više kratkotrajne imovine nego što ima kratkoročnih obveza.⁴⁵ Niski pokazatelji ukazuju da je potrebno povećanje ulaganja u neki od oblika kratkotrajne imovine, ili pak reduciranje nekih od oblika kratkoročnih obveza.

Koeficijent ubrzane likvidnosti se koristi za procjenu sposobnosti poduzeća da udovolji svojim kratkoročnim obvezama upotrebom svoje najlikvidnije imovine. Ovaj pokazatelj je bolja mjera likvidnosti jer izuzima zalihe iz izračuna koje su najnelikvidniji dio kratkotrajne imovine. Njegova vrijednost bi trebala biti 1 ili veća od 1 što je i slučaj u promatranom poduzeću gdje iznosi 1,857. Ako je pokazatelj visok, znači da je potrebno unaprijediti upravljanje gotovinom radi smanjenja suviška gotovine, pooštriti kreditnu politiku ili smanjiti kratkotrajnu u korist dugotrajne imovine.

Koeficijent financijske stabilnosti mora biti manji od 1 iz razloga što poduzeće dio svoje kratkotrajne imovine mora financirati iz kvalitetnih dugoročnih izvora, odnosno iz radnog kapitala. Dakle, radni kapital pokazuje koliko je kratkotrajne imovine financirano iz kvalitetnih dugoročnih izvora. Što je vrijednost ovog pokazatelja manja, to je likvidnost i financijska stabilnost veća, odnosno povećava se učešće radnog kapitala. Povećanje vrijednosti pokazatelja ukazuje na smanjenje likvidnosti i financijske stabilnosti. Vrijednost ovog pokazatelja primjenom metode troška iznosi 1,053 dok primjenom metode revalorizacije iznosi 1,040. U svakom slučaju, vrijednost pokazatelja je veća od 1, što znači da društvo dio svoje dugotrajne imovine financira iz kratkoročnih izvora.

⁴⁵ Žager, K. : Analiza financijskih izvještaja, Masmedia, Zagreb (2008.)

5.3. Pokazatelji zaduženosti

Pokazatelji zaduženosti pokazuju strukturu kapitala te načine kojima poduzeće financira svoju imovinu. Koriste se za procjenu financijskog rizika poduzeća. Najčešći pokazatelji zaduženosti poduzeća su koeficijent zaduženosti, koeficijent vlastitog financiranja i koeficijent financiranja. Formirani su na temelju bilance zbog čega se ističe da oni odražavaju statičku zaduženost. U biti, ti su pokazatelji odraz strukture pasive i govore koliko je imovine financirano iz vlastitog kapitala (glavnice) te koliko je imovine financirano iz tuđeg kapitala (obveza). Isto tako, pomoću tih pokazatelja moguće je utvrditi odnos tuđeg kapitala (obveze) i vlastitog kapitala (glavnica).⁴⁶

Na temelju bilance se računaju i stupnjevi pokrića I i II. Kod njih se razmatra pokriće dugotrajne imovine glavnicom, odnosno glavnicom uvećanom za dugoročne obveze. Kod stupnja pokrića II može se istaknuti da njegova vrijednost uvijek mora biti veća od 1 jer je poznato da dio dugoročnih izvora, zbog održanja likvidnosti, mora biti iskorišten za financiranje kratkotrajne imovine. Zbog toga je pokazatelje stupnja pokrića istodobno moguće razmatrati i kao pokazatelje likvidnosti.⁴⁷ Dakle, pokazatelji zaduženosti su sljedeći:

Tablica 9: Pokazatelji zaduženosti

POKAZATELJI	BROJNIK	NAZIVNIK
Koeficijent zaduženosti	ukupne obveze	ukupna imovina
Koeficijent vlastitog financiranja	glavnica	ukupna imovina
Koeficijent financiranja	ukupne obveze	glavnica
Stupanj pokrića I.	glavnica	dugotrajna imovina
Stupanj pokrića II.	glavnica + dugoročne obveze	dugotrajna imovina

Izvor: Prikaz autora

Da bi se postigla usporedivost poslovnih rezultata, potrebno je korigirati pokazatelje na sljedeći način:

⁴⁶ Žager, K. : Analiza financijskih izvještaja, Masmedia, Zagreb (2008.)

⁴⁷ Žager, K. : Analiza financijskih izvještaja, Masmedia, Zagreb (2008.)

Tablica 10: Korigirani pokazatelji zaduženosti

POKAZATELJI	BROJNIK	NAZIVNIK
Koeficijent zaduženosti	ukupne obveze – odgođene porezne obveze	ukupna imovina – revalorizirani dio
Koeficijent vlastitog financiranja	glavnica – revalorizacijske rezerve	ukupna imovina – revalorizirani dio
Koeficijent financiranja	ukupne obveze – odgođene porezne obveze	glavnica – revalorizacijske rezerve
Stupanj pokrića I.	glavnica – revalorizacijska rezerva	dugotrajna imovina – revalorizirani dio
Stupanj pokrića II.	(glavnica - rev. rezerva) + (dugoročne obveze – odgođene porezne obveze)	dugotrajna imovina – revalorizirani dio

Izvor: Prikaz autora

Koristeći navedene formule, iznos pokazatelja zaduženosti u promatranom poduzeću prikazan je u tablici.

Tablica 11: Iznos pokazatelja zaduženosti

POKAZATELJI	METODA TROŠKA	METODA REVALORIZACIJE	RAZLIKA
Koeficijent zaduženosti	27,2 %	25,8 %	-1,4 p.p.
Koeficijent vlastitog financiranja	72,8 %	74,2 %	+1,4 p.p.
Koeficijent financiranja	0,23	0,24	4,4%
Stupanj pokrića I.	0,82	0,81	-1,3%
Stupanj pokrića II.	0,95	0,96	+1,1%

Izvor: Izračun autora

Koeficijent zaduženosti pokazuje koliki dio imovine se financira iz tuđih izvora, odnosno koliki dio sredstava su osigurali vjerovnici. Što je veći odnos duga i imovine, veći je financijski rizik i obrnuto. Ako poduzeće dobro upravlja svojim dugom, vrijednost ovog pokazatelja trebala bi se kretati u rasponu od 30 – 50%. Primjenom metode troška, koeficijent zaduženosti ukazuje na 27,2% duga u odnosu na imovinu, dok koristeći metodu revalorizacije pokazatelj iznosi 25,8%. Pokazatelj se smanjio za 1,4 p.p. što pokazuje da je zaduženost poduzeća manja nego u slučaju primjene metode troška. Naime, stupanj zaduženosti poduzeća se smanjio iz razloga što se povećanjem vrijednosti imovine poboljšava odnos kapitala i obveza. Pozitivan učinak procjene se evidentira u korist revalorizacijskih rezervi, što dovodi do povećanja kapitala u odnosu na obveze. Zbog manjeg stupnja zaduženosti, u očima banaka i drugih povjerenika, sigurnost pravne osobe je veća i kreditni bonitet je bolji. Međutim, to ne znači da je poduzeće uspješnije iz razloga što uspješnost ovisi o zarađivačkoj sposobnosti i likvidnosti poduzeća a ne o odnosu kapitala i obveza.

Koeficijent vlastitog financiranja pokazuje koliko je imovine financirano iz vlastitih sredstava. Usko je vezan uz koeficijent zaduženosti jer njihov zbroj daje 1 odnosno 100%. Minimalna vrijednost ovog pokazatelja je 50%, tj. veći stupanj samofinanciranja ukazuje na veće korištenje vlastitog kapitala i lakše podmirenje obveza. Koristeći metodu troška, koeficijent vlastitog financiranja nam pokazuje da 72,8% ukupne imovine poduzeće financira iz vlastitih izvora, dok je primjenom metode revalorizacije koeficijent veći za 1,4 p.p. odnosno iznosi 74,2%. Razlog tome je što primjenom metode revalorizacije dolazi do porasta vrijednosti imovine te porasta glavnice kroz revalorizacijske rezerve. Što je veći koeficijent vlastitog financiranja veća je i sigurnost ulaganja u poduzeće.

Koeficijent financiranja pokazuje koliko je glavnica poduzeća opterećena obvezama, odnosno kolika je rizičnost ulaganja u društvo. Maksimalna vrijednost je 1, što znači da suma duga ne smije biti veća od ukupne glavnice. Primjenom metode troška, opterećenost iznosi 0,23 dok je pokazatelj veći za 4,4% koristeći metodu revalorizacije te iznosi 0,24, što znači da je primjenom metode revalorizacije bolji odnos ukupnih obveza i glavnice.

Stupnjevi pokrića I i II govore o pokriću dugotrajne imovine kapitalom, odnosno kapitalom uvećanim za dugoročne obveze. Ako se ovaj pokazatelj povećava znači da se zaduženost poduzeća smanjuje, a nasuprot tome likvidnost poduzeća se povećava. Pri metodi troška, stupanj pokrića I iznosi 0,82, odnosno 82% dugotrajne imovine je pokriveno kapitalom, dok je pri revalorizaciji 81% dugotrajne imovine pokriveno kapitalom. Stupanj pokrića II primjenom metode troška iznosi 0,95 dok primjenom metode revalorizacije dolazi do blagog porasta od 1,1% te iznosi 0,96.

5.4. Pokazatelji aktivnosti

Pokazatelji aktivnosti ukazuju na brzinu cirkulacije imovine u poslovnom procesu. Koriste se pri procjeni djelotvornosti kojom menadžment angažira imovinu koju su mu povjerili vlasnici. Nazivaju se i koeficijenti obrta te se računaju na temelju odnosa prometa i prosječnog stanja. Najčešće se izračunavaju za ukupnu imovinu, kratkotrajnu imovinu i potraživanja. Na temelju koeficijenta obrta potraživanja se može utvrditi i prosječno trajanje naplate potraživanja. Svi ti pokazatelji se računaju na temelju podataka iz bilance i računa dobiti i gubitka te je, s aspekta sigurnosti i uspješnosti, bolje da su što veći odnosno da je vrijeme vezivanja ukupne i

pojedinih vrsta imovine što kraće. Pokazatelji aktivnosti kao i formule za njihovo izračunavanje, prikazani su u tablici 12.

Tablica 12: Pokazatelji aktivnosti

POKAZATELJI	BROJNIK	NAZIVNIK
Koeficijent obrta ukupne imovine	ukupni prihodi	ukupna imovina
Koeficijent obrta kratkotrajne imovine	ukupni prihodi	kratkotrajna imovina
Koeficijent obrta potraživanja	prihod od prodaje	potraživanja
Trajanje naplaćivanja potraživanja	broj dana u godini (365)	koeficijent obrta potraživanja

Izvor: Prikaz autora

S obzirom da revalorizacija utječe na koeficijent obrta ukupne imovine kao i na koeficijent obrta kratkotrajne imovine, pri izračunu je potrebno ukupne prihode umanjiti za prihod od ukidanja revalorizacije te iz ukupne imovine izuzeti revalorizirani dio.

Tablica 13: Iznos pokazatelja aktivnosti

POKAZATELJI	METODA TROŠKA	METODA REVALORIZACIJE	RAZLIKA
Koeficijent obrta ukupne imovine	0,254	0,212	-16,5%
Koeficijent obrta kratkotrajne imovine	2,934	2,934	-
Koeficijent obrta potraživanja	4,784	Nema utjecaja	-
Trajanje naplaćivanja potraživanja	76,3	Nema utjecaja	-

Izvor: Izračun autora

Kao što je i vidljivo iz tablice 13, na koeficijent obrta potraživanja i trajanja naplate potraživanja revalorizacija imovine nema nikakvog utjecaja.

Koeficijent obrta ukupne imovine pokazuje koliko puta se ukupna imovina poduzeća obrne u tijeku jedne godine odnosno koliko poduzeće uspješno koristi imovinu s ciljem stvaranja prihoda. Imovina poduzeća značajno utječe na visinu prihoda, stoga je potrebno dobro procijeniti njenu optimalnu veličinu. Ako je razina imovine preniska, dodatnim ulaganjem moguće je poboljšati efikasnost procesa proizvodnje što će u konačnici dovesti do porasta profitabilnosti. Međutim ako poduzeće koristi previše imovine potrebno je analizirati korištenje imovine i prenamijeniti sredstva sa ciljem povećanja profitabilnosti. U promatranom poduzeću, koeficijent obrta ukupne imovine ima izuzetno malu vrijednost i

primjenom metode troška, kada iznosi 0,254, kao i primjenom metode revalorizacije s iznosom od 0,212.

Koeficijent obrta kratkotrajne imovine pokazuje koliko se puta kratkotrajna imovina poduzeća obrne u toku jedne godine, odnosno koliko novčanih jedinica prihoda stvara jedna novčana jedinica kratkotrajne imovine. Koeficijent obrta kratkotrajne imovine ima nešto veću vrijednost nego koeficijent obrta ukupne imovine te iznosi 2,934 neovisno o metodi naknadnog vrednovanja imovine.

Revalorizacija imovine ne utječe na koeficijent obrta potraživanja koji iznosi 4,784. Koeficijent obrta potraživanja pokazuje koliko se novčanih jedinica prihoda od prodaje može ostvariti s jednom novčanom jedinicom uloženom u potraživanja.

Poduzeću je u prosjeku potrebno 76 dana da naplati svoja potraživanja. Naime, poželjna je što niža vrijednost pokazatelja jer to ukazuje na manje vremensko razdoblje u kojem će poduzeće naplatiti svoja potraživanja.

5.5. Pokazatelji ekonomičnosti

Pokazatelji ekonomičnosti mjere odnos prihoda i rashoda te pokazuju koliko se prihoda ostvari po jedinici rashoda. Iz toga proizlazi da se ovi pokazatelji računaju na temelju podataka iz računa dobiti i gubitka (izvještaja o dobiti).⁴⁸ Pokazatelji ekonomičnosti moraju biti veći od 1, po mogućnosti što veći broj jer što su veći pokazatelji to se više prihoda ostvaruje po jedinici rashoda. Pokazatelj manji od 1 značio bi da rashodi premašuju visinu prihoda i da poduzeće posluje s gubitkom. Uz izračun ekonomičnosti ukupnog poslovanja računaju se i pokazatelji koji se odnose na pojedine segmente poslovanja. Svrha tih pokazatelja jest da se uoče konkretna područja u kojima se javlja problem neekonomičnosti radi njihove lakše eliminacije. Pokazatelji ekonomičnosti te formule za njihovo izračunavanje, prikazani su u tablici 14.

⁴⁸ Žager, K. : Analiza financijskih izvještaja, Masmedia, Zagreb (2008.)

Tablica 14: Pokazatelji ekonomičnosti

POKAZATELJI	BROJNIK	NAZIVNIK
Ekonomičnost ukupnog poslovanja	ukupni prihodi	ukupni rashodi
Ekonomičnost poslovne aktivnosti	prihodi od prodaje	rashodi prodaje
Ekonomičnost financijske aktivnosti	financijski prihodi	financijski rashodi
Ekonomičnost izvanrednih aktivnosti	izvanredni prihodi	izvanredni prihodi

Izvor: Prikaz autora

Revalorizacija imovine utječe na pokazatelj ekonomičnosti ukupnog poslovanja kao i na pokazatelj ekonomičnosti poslovne aktivnosti dok na pokazatelje ekonomičnosti financijske aktivnosti i ekonomičnost izvanrednih aktivnosti nema utjecaja. Zbog toga je potrebno korigirati pokazatelje na koje revalorizacija ima utjecaja na način da se ukupni prihodi umanje za prihod od ukidanja revalorizacije, a rashodi za dio amortizacije koja se odnosi na revalorizirani dio imovine.

Tablica 15: Iznos pokazatelja ekonomičnosti

POKAZATELJI	METODA TROŠKA	METODA REVALORIZACIJE	RAZLIKA
Ekonomičnost ukupnog poslovanja	0,791	0,776	-1,9%
Ekonomičnost poslovne aktivnosti	1,114	1,083	-2,8%
Ekonomičnost financijske aktivnosti	0,107	Nema utjecaja	-
Ekonomičnost izvanrednih aktivnosti	0,142	Nema utjecaja	-

Izvor: Izračun autora

Koeficijent ekonomičnosti ukupnog poslovanja primjenom metode troška iznosi 0,791 što znači da društvo ostvari 0,791 ukupnih prihoda po jedinici ukupnih rashoda. Primjenom metode revalorizacije, koeficijent je manji za 1,9% te iznosi 0,776 što znači da je primjenom metode revalorizacije lošiji odnos ukupnih prihoda i rashoda.

Primjenom metode troška, koeficijent ekonomičnosti poslovne aktivnosti iznosi 1,114, odnosno poduzeće ostvaruje 1,114 poslovnih prihoda po jedinici poslovnih rashoda. U slučaju metode revalorizacije, koeficijent je manji za 2,8% i iznosi 1,083 što znači da je lošiji odnos poslovnih prihoda i poslovnih rashoda koristeći metodu revalorizacije nego koristeći metodu troška.

Na koeficijent ekonomičnosti financijske aktivnosti revalorizacija imovine nema utjecaja, te nam on govori da poduzeće ostvaruje 0,107 financijskih prihoda po jedinici financijskog rashoda. Na koeficijent ekonomičnost izvanrednih aktivnosti revalorizacija imovine također nema utjecaja, te on u promatranom poduzeću iznosi 0,142 što znači da poduzeće ostvaruje 0,142 izvanrednih prihoda po jedinici izvanrednog rashoda.

5.6. Pokazatelji profitabilnosti

Analiza profitabilnosti poslovanja poduzeća svrstava se u najvažnije dijelove financijske analize. Pokazatelj profitabilnosti pokazuju koliko profita poduzeće ostvaruje na svaku kunu prodanih proizvoda ili usluga. Oni izražavaju snagu zarade tvrtke, odnosno pokazuju ukupni efekt likvidnosti, upravljanja imovinom i dugom na mogućnost ostvarenja profita. Visoki pokazatelji profitabilnosti pokazuju da poduzeće posluje uspješno i da dobro upravlja imovinom i izvorima imovine dok niski pokazatelji ukazuju na propast tvrtke u budućnosti ukoliko se hitno ne restrukturira poslovanje same tvrtke. Pokazatelji profitabilnosti i njihove ispravke u slučaju revalorizacije prikazani su u tablicama 16 i 17.

Tablica 16: Pokazatelji profitabilnosti

POKAZATELJI	BROJNIK	NAZIVNIK
Neto profitna marža	neto dobit	prihod od prodaje
Bruto profitna marža	dobit prije poreza	prihod od prodaje
Neto rentabilnost imovine	neto dobit + kamate	ukupna imovina
Bruto rentabilnost imovine	dobit prije poreza + kamate	ukupna imovina
Rentabilnost vlastitog kapitala	neto dobit	vlastiti kapital

Izvor: Prikaz autora

Tablica 17: Korigirani pokazatelji profitabilnosti

POKAZATELJI	BROJNIK	NAZIVNIK
Neto profitna marža	neto dobit + revalorizacijska rezerva prenesena u zadržanu dobit	prihod od prodaje
Bruto profitna marža	bruto dobit + revalorizacijska rezerva prenesena u zadržanu dobit	prihod od prodaje
Neto rentabilnost imovine	neto dobit + rev. rezerva prenesena u zadržanu dobit + kamate (1 – porezna stopa)	ukupna imovina – revalorizirani dio
Bruto rentabilnost imovine	dobit prije poreza + rev. rezerva prenesena u zadržanu dobit + kamate	ukupna imovina – revalorizirani dio
Rentabilnost vlastitog kapitala	neto dobit + revalorizacijska rezerva prenesena u zadržanu dobit	vlastiti kapital – rev. rezerva

Izvor: Prikaz autora

Koristeći navedene formule, iznos pokazatelja profitabilnosti u promatranom poduzeću prikazan je u tablici.

Tablica 18: Iznos pokazatelja profitabilnosti

POKAZATELJI	METODA TROŠKA	METODA REVALORIZACIJE	RAZLIKA
Neto/Bruto profitna marža	-28,4%	-31%	-2,6 p.p.
Neto/bruto rentabilnost imovine	-7,2%	-6,5%	0,7 p.p.
Rentabilnost vlastitog kapitala	-11,9%	-13%	-1,1 p.p.

Izvor: Izračun autora

Marža profita izračunava se na temelju podataka iz računa dobiti i gubitka (izvještaja o dobiti). Neto/bruto profitna marža stavlja u odnos neto dobit (gubitak), odnosno dobit prije oporezivanja (bruto dobit), s prihodima od prodaje poduzeća. Što je veća neto/bruto marža to je poduzeće uspješnije u ostvarivanju zarade. Kod promatranog poduzeća koeficijenti neto i bruto profitne marže imaju jednaku vrijednost iz razloga što poduzeće posluje s gubitkom pa stoga nema poreznog opterećenja. Koristeći metodu troška, koeficijent neto/bruto marže iznosi -28,4% što znači da poduzeće ostvaruje 28,4% gubitka na temelju cjelokupnog urađenog posla. Koristeći metodu revalorizacije gubitak se povećao za 2,6 p.p. te u tom slučaju iznosi -31%. To dokazuje da metoda revalorizacije za posljedicu ima iskazivanje manjeg financijskog rezultata te pogoršanje slike o uspješnosti poduzeća u odnosu na metodu troška.

Ako se marža profita pomnoži koeficijentom obrta ukupne imovine, dobit će se pokazatelj rentabilnosti imovine. Dakle, rentabilnost se može povećati povećanjem koeficijenta obrta i/ili povećanjem marže profita. Pokazatelji rentabilnosti se računaju na temelju podataka iz bilance i računa dobiti i gubitka. Pri utvrđivanju rentabilnosti imovine također se razlikuje neto i bruto rentabilnost, a ta razlika je u obuhvatu poreza u brojniku pokazatelja. S obzirom da poduzeće posluje s gubitkom, koeficijenti bruto i neto rentabilnosti imovine imaju jednaku vrijednost. Pri metodi troška koeficijent obrta ukupne imovine iznosi -7,2% što znači da poduzeće ostvaruje 7,2% gubitka na temelju svoje ukupne imovine, dok pri metodi revalorizacije koeficijent obrta ukupne imovine iznosi -6,5%.

Najznačajniji pokazatelj profitabilnosti je rentabilnost vlastitog kapitala (glavnice). On pokazuje koliko je neto dobiti (gubitka) tvrtka ostvarila s obzirom na jednu kunu uloženog vlastitog kapitala, odnosno pokazuje snagu zarade u odnosu na ulaganja dioničara. Niska vrijednost ovog pokazatelja dioničarima bi mogla signalizirati da svoja sredstva povuku iz

poduzeća i razmotre alternativna ulaganja. U promatranom poduzeću, primjenom metode troška, pokazatelj iznosi -11,9% što znači da poduzeće ostvaruje 11,9% gubitka u odnosu na glavnici. Primjenom metode revalorizacije gubitak se povećao za 1,1 p.p. te u tom slučaju iznosi -13%.

6. ZAKLJUČAK

Računovodstvena profesija se mijenja u posljednjih desetak godina jer dolazi do transformacije financijskog izvještavanja s multinacionalnih računovodstvenih standarda prema jedinstvenim svjetskim računovodstvenim standardima. To se očituje u sve većoj upotrebi i razvoju Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja koji sadrže zahtjeve priznavanja, mjerenja, prezentiranja i objavljivanja koji se bave transakcijama i događajima važnim za financijske izvještaje opće namjene.

Prema MSFI, dugotrajna imovina predstavlja imovinu koja je nabavljena s namjerom da se upotrijebi u proizvodnji, opskrbi dobrima i uslugama ili za administrativne svrhe i prodaju u redovnom tijeku poslovanja, te imovinu koja je nabavljena s namjerom da se drži u svrhu zarada od prihoda od najma ili zbog očekivanog rasta vrijednosti imovine ili za prodaju zbog prestanka poslovanja. S obzirom da na objavljene rezultate poslovanja utječe određivanje predstavlja li neki izdatak imovinu ili rashod, važni su kriteriji priznavanja dugotrajne imovine u računovodstvu, odnosno u financijskim izvještajima nakon početnog priznavanja. Naime, neki trošak će se priznati kao imovina kada je vjerojatno da će buduće ekonomske koristi povezane sa sredstvom pritijecati u poduzeće te kada se trošak sredstva u poduzeću može pouzdano izmjeriti. Nakon početnog priznavanja, subjekt treba odabrati ili model troška ili model revalorizacije kao svoju računovodstvenu politiku te primijeniti tu politiku na dugotrajnu imovinu.

Ako je poslovni subjekt odabrao model troška, na dan bilance osnovna sredstva se iskazuju po nabavnoj vrijednosti ili cijeni koštanja umanjenoj za akumuliranu amortizaciju i akumulirane gubitke od umanjenja. U slučaju da koristi model revalorizacije, osnovna se sredstva na dan bilance iskazuju po fer vrijednosti umanjenoj za kasnije akumuliranu amortizaciju te kasnije akumulirane gubitke od umanjenja. Različiti modeli naknadnog vrednovanja imovine različito utječu na iskazivanje pozicija u financijskim izvještajima. Taj utjecaj je osobito vidljiv u bilanci jer dolazi do povećanja, odnosno smanjenja pojedinih stavki.

Promatrano poduzeće, JP „Elektroprivreda HZ HB“ d.d. Mostar, primjenjuje model troška za naknadno vrednovanje dugotrajne imovine. Koristeći ovaj model, poduzeće ima manje

troškove amortizacije zbog čega je manji i gubitak u računu dobiti i gubitka. Procjenom dugotrajne imovine na fer vrijednost, odnosno provedbom modela revalorizacije, dolazi do poboljšanja imovinskog i financijskog stanja poduzeća. Također dolazi i do poboljšanja pokazatelja zaduženosti. Međutim dolazi i do niza negativnih učinaka. Naime, model revalorizacije uzrokuje veće troškove amortizacije a time i veći gubitak u računu dobiti i gubitka, ne utječe na novčane tijekove i ne popravlja likvidnost, ne daje mogućnost korištenja nerealiziranih revalorizacijskih rezervi, a javljaju se i veliki izdaci i troškovi procjene imovine.

Može se zaključiti da je za poduzeće JP „Elektroprivreda HZ HB“ d.d. Mostar, iz perspektive mjerenja financijskih performansi, u sadašnjoj situaciji kada posluje s gubitkom, optimalnije primjenjivati metodu troška. Razlog tomu je taj što primjenom metode troška, poslovni gubitak poduzeća iznosi 99.279.215 KM, dok se primjenom metode revalorizacije gubitak povećao na 108.269.060,40 KM. Kada bi poduzeće poslovalo s dobitkom, metoda revalorizacije bi smanjila poslovni dobitak a time i poreznu osnovicu, dok bi primjenom metode troška, dobitak bio znatno veći kao i porezna osnovica.

LITERATURA

1. Pervan, I. (2014.): IASB: Harmonizacijska uloga, konceptijski okvir, povijest i funkcioniranje IASB-a, Nastavni materijali, Ekonomski fakultet, Split
2. Pervan, I. (2014.): MRS 16 – Nekretnine, postrojenja i oprema, Nastavni materijali, Ekonomski fakultet, Split
3. Pervan, I. (2014.): MRS 38 – Nematerijalna imovina, Nastavni materijali, Ekonomski fakultet, Split
4. Pervan, I. (2014.): Financijska imovina: Priznavanje i mjerenje prema MRS-u 39, Nastavni materijali, Ekonomski fakultet, Split
5. Negovanović, M. (2008.): Procjena dugotrajne imovine po fer vrijednosti – da ili ne?, Računovodstvo, revizija i financije, br. 8/2008.
6. Zakon o računovodstvu, Narodne novine 78/2015
7. Cirkveni, T.: Ulaganja u nekretnine, Računovodstvo, revizija i financije, br 5/2008
8. Zakon o računovodstvu, NN 109/07
9. <http://www.hanfa.hr/getfile/39377/Me%C4%91unarodni%20ra%C4%8Dunovodstveni%20standardi%20i%20Me%C4%91unarodni%20standardi%20financijskog.pdf>
[21.08.2015.]
10. Međunarodni računovodstveni standard 16 Nekretnine, postrojenja i oprema
11. Međunarodni računovodstveni standard 28 Ulaganja u pridružene subjekte
12. Međunarodni računovodstveni standard 38 Nematerijalna imovina
13. Međunarodni računovodstveni standard 39 Financijski instrumenti
14. Međunarodni računovodstveni standard 40 Ulaganja u nekretnine
15. Žager, K. : Analiza financijskih izvještaja, Masmedia, Zagreb (2008.)
16. Belak, V. : Računovodstvo dugotrajne materijalne imovine prema HSF/MSFI i novi računovodstveni postupci, Belak excellens, Zagreb (2009.)
17. Zaloker, D.: Revalorizacija dugotrajne materijalne imovine (članak), Financije, pravo i porezi, br 5. Zagreb (2012.)
18. Belak, V.: “Računovodstvo poduzetnika s primjerima knjiženja”, RRIF plus, 2009.
19. Belak, V.: “Pokazatelji uspješnosti nakon revalorizacije imovine”, Računovodstvo, revizija i financije, br. 10, Zagreb, 2010.
20. Brkanić, V.: „Hrvatski računovodstveni sustav (službeni tekstovi za Hrvatsku)“, V. Izdanje, RRIFplus, Zagreb, 2008.

POPIS TABLICA

Tablica 1: Bilanca stanja primjenom metode troška	32
Tablica 2: Bilanca stanja primjenom metode troška i metode revalorizacije.....	35
Tablica 3: Račun dobiti i gubitka primjenom metode troška i metode revalorizacije	37
Tablica 4: Utjecaj promjene metode vrednovanja na bilancu	38
Tablica 5: Ostala sveobuhvatna dobit	39
Tablica 6: Utjecaj promjene metode vrednovanja na račun dobiti i gubitka.....	39
Tablica 7: Pokazatelji likvidnosti	44
Tablica 8: Iznos pokazatelja likvidnosti	44
Tablica 9: Pokazatelji zaduženosti	46
Tablica 10: Korigirani pokazatelji zaduženosti.....	47
Tablica 11: Iznos pokazatelja zaduženosti	47
Tablica 12: Pokazatelji aktivnosti	49
Tablica 13: Iznos pokazatelja aktivnosti	49
Tablica 14: Pokazatelji ekonomičnosti.....	51
Tablica 15: Iznos pokazatelja ekonomičnosti	51
Tablica 16: Pokazatelji profitabilnosti	52
Tablica 17: Korigirani pokazatelji profitabilnosti	52
Tablica 18: Iznos pokazatelja profitabilnosti	53

SAŽETAK

Ovaj diplomski rad bavi se računovodstvom dugotrajne imovine, odnosno primjenom metoda naknadnog vrednovanja dugotrajne imovine. Nakon početnog priznavanja imovine, subjekt treba odabrati ili metodu troška ili metodu revalorizacije kao svoju računovodstvenu politiku te primijeniti tu politiku na dugotrajnu imovinu. Različite metode naknadnog vrednovanja imovine različito utječu na iskazivanje pozicija u financijskim izvještajima, mijenjaju se knjigovodstvena vrijednost imovine i kapital u bilanci, amortizacijski trošak i dobit u računu dobiti i gubitka, te posljedično i pokazatelji uspješnosti poduzeća.

Kako bi se prikazao taj utjecaj, koristili su se financijski podaci za 2015. godinu iz poduzeća JP „Elektroprivreda HZ HB“ d.d. Mostar, koje primjenjuje metodu troška za naknadno vrednovanje dugotrajne imovine. Procjenu imovine na fer vrijednost, od strane nezavisnog procjenitelja Inženjerski biro d.d., poduzeće nije prihvatilo iz razloga što je primjenom metode revalorizacije, poslovni gubitak veći nego primjenom metode troška. Iako je metodom revalorizacije poboljšano imovinsko i financijsko stanje poduzeća, veći su troškovi amortizacije a time i gubitak razdoblja, dok je metodom troška manji gubitak radi manjeg troška amortizacije.

Ključne riječi: *dugotrajna imovina, metoda revalorizacije, pokazatelji uspješnosti poslovanja*

SUMMARY

This thesis deals with long-term assets accountancy, i.e. with the implementation of methods of subsequent valuation of long-term assets. After the recognition of assets the subject needs to choose either the cost model or revaluation model as the custom accounting policy and apply it on long-term assets. Different models of subsequent valuation affect the display of positions in financial reports, causing the change in book value of assets and equity in balance sheet, depreciation charge and profit in profit/loss account, and consequently, company's performance indicators.

Financial data of JP "Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar (year 2015) have been used to show this effect. The company uses cost model for long-term assets valuation. Fair value measurement of assets made by independent estimator "Inženjerski biro" was not accepted by the company because the usage of revaluation model represented the business loss to be higher than it was when the cost model was used. Even though the revaluation method increases the value of assets and financial situation of the company, it also makes the depreciation charge bigger, resulting in overall loss. On the other hand, overall loss is decreased because of the smaller depreciation charge.

Keywords: *fixed assets, revaluation model, indicators of business efficiency*